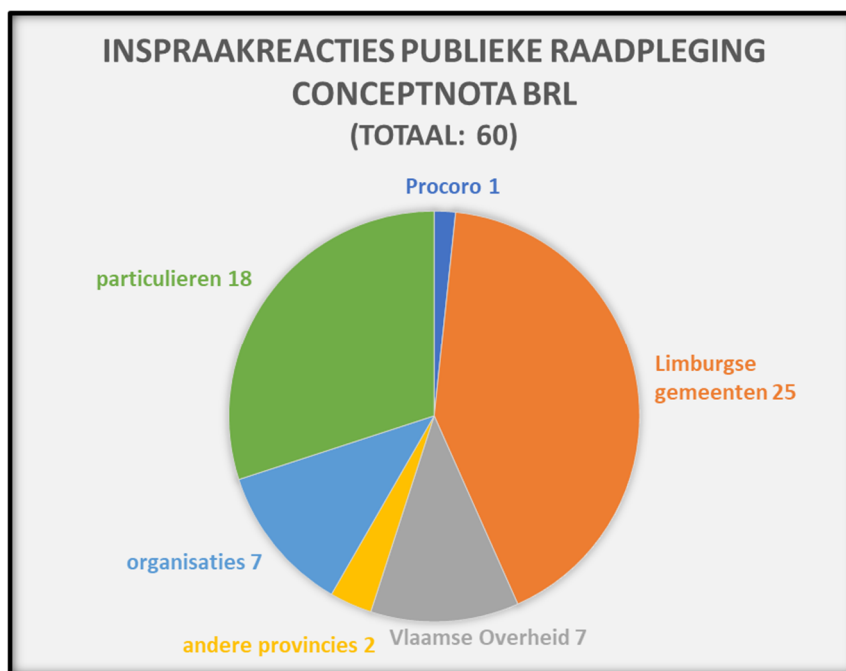

Verwerking van de publieke raadpleging over de conceptnota van het Beleidsplan Ruimte Limburg

De publieke raadpleging over de conceptnota van het Beleidsplan Ruimte Limburg vond plaats van 21 november 2019 tot en met 21 januari 2020. Tijdens die periode kon iedereen reacties, opmerkingen of suggesties op de conceptnota of op de ruimtelijke ontwikkeling van Limburg schriftelijk kenbaar maken bij de provincie Limburg. We vroegen ook advies aan elk gemeentebestuur van Limburg, de Vlaamse administraties en de Procoro (de Provinciale Commissie voor Ruimtelijke Ordening).

60 reacties

We ontvingen in totaal 60 inspraakreacties (zie grafiek + inventaris¹). Het merendeel van de reacties (25) is afkomstig van de Limburgse gemeenten. Dit betekent dat 60% van de 42 Limburgse gemeenten reageerden, waaronder zowel kleinere gemeenten als de grotere steden. Daarnaast ontvingen we ook 7 adviezen vanuit de Vlaamse overheidsadministraties, 2 vanuit aangrenzende provincies en 7 vanuit diverse organisaties. Er kwam respons van 18 particulieren² en ook de Procoro bracht een omstandig advies uit.

¹ De inspraakreacties werden chronologisch genummerd op het moment van ontvangst. Omwille van privacy worden de namen van de particulieren niet vermeld.

² 3 van de 18 inspraakreacties zijn zonder enig voorwerp.

1	particulier
2	particulier
3	provincie Antwerpen
4	Oudsbergen
5	particulier
6	particulier
7	Dilsen-Stokkem
8	Hamont-Achel
9	Diepenbeek
10	particulier
11	Complex Project Noord-Zuid
12	Pelt
13	Departement Omgeving
14	Maasmechelen
15	particulier
16	particulier
17	particulier
18	particulier
19	particulier
20	Boerenbond Limburg
21	Alken
22	Riemst
23	Sport Vlaanderen
24	Lanaken
25	As
26	Vlaamse Landmaatschappij
27	Unizo Limburg
28	Heusden-Zolder
29	Tongeren
30	Particulier

31	Houthalen-Helchteren
32	Denktank Paalonline
33	Particulier
34	Particulier
35	Particulier
36	Particulier
37	Particulier
38	Fractie Appel
39	Bree
40	Afdeling Wegen en Verkeer
41	Departement Mobiliteit en Openbare Werken
42	Leopoldsburg
43	Herk-de-Stad
44	Procoro
45	Hechtel-Eksel
46	Departement Landbouw en Visserij
47	Nederlands Limburg
48	Toerisme Vlaanderen
49	Gecoro Lommel
50	Lommel
51	Particulier
52	Verontruste burgers van Riemst, Tongeren en van ver daarbuiten
53	Peer
54	Particulier
55	Genk
56	Bocholt
57	Ham
58	Sint-Truiden
59	Hasselt
60	Lummen

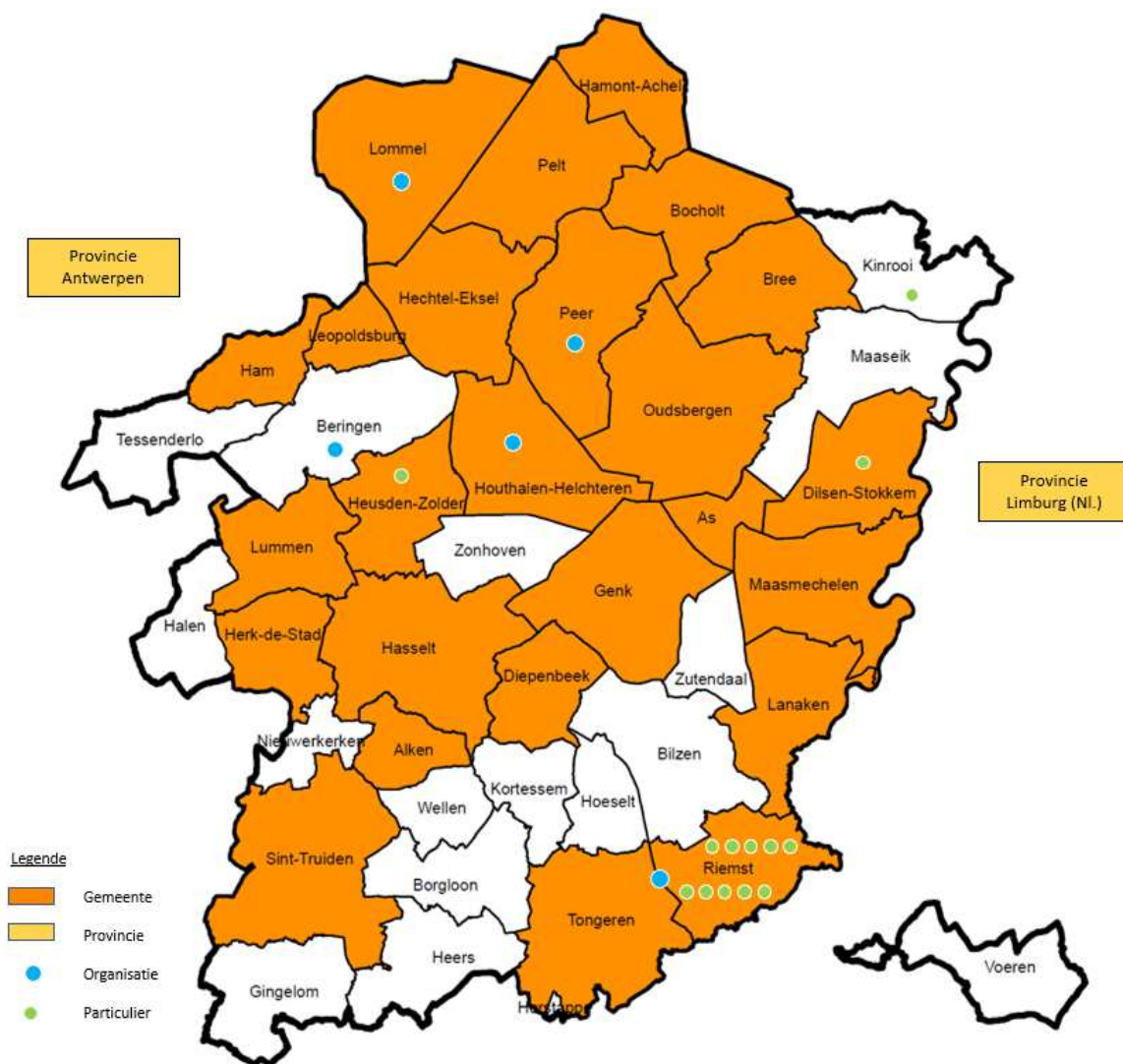
Onderstaande kaart geeft de herkomst van de inspraakreacties weer.

De gemeenten die een advies hebben uitgebracht, zijn oranje ingekleurd. Er is een goede geografische spreiding van de binnengekomen gemeentelijke reacties, uitgezonderd enkele gemeenten in centraal Haspengouw, West-Limburg en het noordelijk Maasland.

De inspraakreacties van de organisaties, voor zover ze toe te wijzen zijn aan 1 bepaalde gemeente, zijn aangeduid met een blauwe stip.

De Vlaamse administraties, de Procoro en de organisaties die een 'Limburgbrede werking' hebben (UNIZO, Boerenbond) zijn niet gelokaliseerd op de kaart.

13 particuliere reacties zijn aangeduid met een groen stipje. Van 5 van 18 particulieren is de woonplaats/gemeente niet gekend.

Aanpak verwerking inspraakreacties

Stap 1: Samenvatten

Alle inspraakreacties werden grondig doorgenomen. Het betreft een veelheid van vragen, opmerkingen, bedenkingen en suggesties. Ze werden samengevat tot de essentiële punten die betrekking hebben op de conceptnota of een relevantie hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling in Limburg of het provinciaal ruimtelijk beleid.

Stap 2: Sorteren

Vervolgens werden deze punten gesorteerd onder een noemer 'algemeen' of per 'ruimtelijke strategie', al naargelang waar dat punt betrekking op heeft.

Stap 3: Clusteren

De opmerkingen hebben betrekking op verschillende onderdelen van de conceptnota en gaan zowel over het toekomstperspectief, de verschillende strategieën, de concretisering van de voorgestelde beleidskaders, als over de rol die de provincie moet opnemen of de afstemming en het overleg die nodig zijn om voldoende draagvlak op te bouwen. Tot slot werden ook heel wat gebiedsspecifieke aandachtspunten aangegeven.

De inhoudelijk gelijkaardige of samenhangende punten over een bepaald onderwerp uit verschillende inspraakreacties werden geclusterd, maar met aandacht voor behoud van hun diversiteit. Soms is er een tekstuele herformulering gebeurd, maar zonder de inhoud ervan te veranderen. De nuances en achterliggende redeneringen van de *insprekers* werden zo goed mogelijk behouden. Door de reacties vanwege diverse actoren, zijn er ook verschillende inzichten of zelfs onderlinge tegenspraken op eenzelfde thema mogelijk. Deze worden allen weergegeven, zonder een voorkeur uit te spreken. Het clusteren op inhoud zorgt wel voor een op zichzelf staand en leesbaar verslag van de publieke raadpleging.

Door deze stap ontstaat een overzichtelijke verzameling van allerhande vragen, bedenkingen, bekommernissen en verwachtingen die leven bij de *insprekers* en die ze kenbaar hebben gemaakt bij de provincie Limburg, ook al ligt een oplossing soms buiten de reikwijdte van het provinciaal beleidsplan ruimte of buiten de bevoegdheid en de mogelijkheden van de provincie. Dit resulteert in een lijst van aandachtspunten die aangereikt worden voor het verdere proces van het beleidsplan en voor het ruimtelijk beleid in het algemeen.

De volgnummers van de inspraakreacties wordt telkens vermeld (tussen haakjes). Zo is duidelijk uit welke inspraakreacties elementen werden gehaald om de opmerking op te bouwen en blijft de herkomst van de teksten traceerbaar. De *insprekers* kunnen via een zoekactie op een bepaald nummer de verschillende elementen van hun inspraakreactie terugvinden (en de behandeling ervan door de provincie).

Stap 4: Samenvatten

De verzamelde reacties over een bepaald onderwerp worden kernachtig samengevat en weergegeven in een kadertje.

Stap 5: Reageren

Vanuit de inhoud van het *voorontwerp beleidsplan*, is een antwoord geformuleerd of en hoe met de inspraakreacties wordt omgegaan in het *voorontwerp* (*cursieve tekst in blauw*).

Er wordt geen antwoord geformuleerd op alle individuele opmerkingen, maar wel op de clusters van inspraakreacties. De inspraak in deze beginfase van het beleidsplanningsproces verschilt dus met een openbaar onderzoek over een ontwerpplan waarbij alle adviezen en bezwaren nauwgezet beantwoord worden en een opvolging moeten krijgen, hetzij door een gemotiveerde weerlegging, hetzij door een aanpassing van het plan.

Afsluitend wordt een algemene reactie geformuleerd op de inspraakreacties.

ALGEMEEN

Ambitie en doelstellingen

De ambitie, visie, doelstellingen en principes voor de gewenste ruimtelijke ordening voor de provincie zijn goed en logisch en kunnen op hoofdlijnen onderschreven worden.

Het toekomstperspectief en de ruimtelijke strategieën zijn nog redelijk abstract, vrij algemeen geformuleerd en generiek toepasbaar, waardoor er moeilijk bezwaar tegen gemaakt kan worden.

In de verdere uitwerking is het wel nodig om de ruimtelijke visie nog scherper te verwoorden en meer concrete doelstellingen en acties SMART³ te formuleren om ook het gevoerde beleid achteraf te kunnen monitoren en evalueren.

Het toekomstbeeld 2040 is weinig ambitieus en vernieuwend t.o.v. de structuurplannen. De doorvertaling naar de abstract geformuleerde strategieën is te vaag en toont een gebrek aan keuzes. Er moeten concrete keuzes gemaakt worden om een hoger ambitieniveau te bereiken.

Het perspectief houdt onvoldoende rekening met de strategische visie van het BRV dat ambitieuzer is en duidelijkere keuzes maakt. De conceptnota maakt haar ambitie om specifieker te zijn dan het BRV nog niet waar.

De provincie mag niet aan de zijlijn wachten op initiatieven van Vlaanderen om te gaan voor haar ambitie voor Limburg.

(4, 11, 13, 14, 21, 24, 26, 28, 29, 31, 39, 41, 44, 48, 49, 50, 55, 60)

→ **De ambitie en visie vragen nog verdere concretisering op maat van Limburg.**

De conceptnota gaf op hoofdlijnen aan welk ruimtelijk beleid de provincie verder wil vastleggen in het ruimtelijk beleidsplan en de beleidskaders. Daarbij werd in de conceptnota kernachtig de ambitie van de provincie weergegeven waarbij de uitgezette krijtlijnen het debat over de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van Limburg mogelijk maakten. In het voorontwerp beleidsplan werd deze visie verder uitgewerkt met een strategische visie en drie beleidskaders die samen het kader aangeven voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in Limburg. Alle onderdelen van het ruimtelijk beleidsplan moeten in onderlinge samenhang gelezen worden.

De strategische visie van het voorontwerp beleidsplan omvat de langetermijnvisie voor de ruimtelijke ontwikkeling voor Limburg 2040 met een set aan strategische doelstellingen. De langetermijnvisie werd opgemaakt vanuit een realistische insteek waarbij de provincie kiest om te zorgen voor een zekere continuïteit in haar ruimtelijk beleid, haar ruimtelijke kernkwaliteiten te vrijwaren en op ruimtelijk verantwoorde wijze te beantwoorden aan nieuwe maatschappelijke behoeften, maar evenzeer om voldoende flexibiliteit te vrijwaren om te kunnen inspelen op nieuwe toekomstige maatschappelijke evoluties. De strategische doelstellingen zijn strategisch van aard en worden geformuleerd op visie-niveau en op lange termijn; toegespitst op het ruimtelijke aspect. Zij zetten als het ware de weg uit waaraan de provincie wil werken binnen haar ruimtelijk beleid. Ze zijn bewust van een voldoende strategisch niveau opdat nieuwe ontwikkelingen, noden en behoeften op een duurzame wijze en volgens het vooropgestelde ambitieniveau opgevangen kunnen worden. Per strategische doelstelling zijn onder 'focus' de ruimtelijke structuurbepalende elementen voor Limburg (in tekst en op kaart) en het provinciale ruimtelijk beleid opgenomen.

Met de opmaak van 3 beleidskaders, bepaalt de provincie duidelijk haar accenten: wonen in stads- en dorpskernen, economische ruimte en open ruimteschakels. In de beleidskaders zijn de concrete beleidskeuzes aan de hand van een visie, selecties (strategie), operationele beleidskeuzes en concrete acties uitgewerkt. Zij vormen een concrete doorvertaling op maat van Limburg. Daarnaast wordt binnen ieder beleidskader ook duidelijk aangegeven wat de focus en de rol zal zijn die de provincie opneemt. Hierbij wenst de provincie minder bevoogdend op te treden, maar zoekt zij gericht waar ze een meerwaarde kan bieden in haar ruimtelijk beleid. Daarbij geeft de provincie ook aan met wie zij samen de gewenste ruimtelijke ontwikkeling zal realiseren.

Met de opmaak van het voorontwerp, werkt de provincie verder aan haar eigen ruimtelijk beleidsplan en wacht zij niet op de verdere procesvoering van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

³ SMART = specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden

Impact van het Beleidsplan Ruimte Limburg en rol van de provincie

Ruimtelijke ontwikkeling heeft een geïntegreerd karakter met een sterke samenhang tussen wonen, mobiliteit, energie, open ruimte, economie, landschap,... Het is belangrijk dat een samenhangend holistisch concept wordt bewaakt. De integratie en synthese tussen de 6 - nogal sectorale - ruimtelijke strategieën is onvoldoende uitgewerkt. Het is onduidelijk aan welke strategie prioriteit zal gegeven worden indien ze conflicteren in bepaalde gebieden. Keuzes zullen zich opdringen. Het is zinvol om eventuele conflictpunten of -zones in beeld te brengen, naar analogie van de methodiek in het masterplan van het Nationaal Park Hoge Kempen door de aanduiding van storende 'enclaves' en 'anomalieën'.

Om de geschetste visie te realiseren zullen er concrete afwegingen, keuzes en acties nodig zijn. De focus lijkt nog sterk te liggen op een passieve controlerende rol via allerhande toetsen en richtlijnen. Het is momenteel nog onvoldoende duidelijk hoe en waar de provincie haar ambitie zal waarmaken, hoe de 'regionale aanpak' vorm zal krijgen, welke projecten de provincie wenst te realiseren en welke thema's en gebieden daarvoor prioritair zijn. De rol van de provincie in diverse gebiedsontwikkelingsprocessen moet scherp gesteld worden.

De conceptnota bevat nauwelijks een gebiedsgerichte doorvertaling, specifiek afgestemd op Limburg. De gevolgen, ruimtelijke implicaties en doorwerking van de provinciale visie op lokaal niveau zijn moeilijk in te schatten, ook op financieel vlak. De operationalisering, prioriteiten en partnerschappen moeten nog verder geconcretiseerd worden in het vervolgtraject.

De uitwerking van de strategieën en het toekomstperspectief noodzaakt de nodige budgettaire en juridische instrumenten en overkoepelende afdwingbare/bindende beleidskaders op provinciaal niveau, waarbinnen gemeenten hun plannen en projecten verder vormgeven. Een louter algemene verbindende visie, waarbij de uitvoering doorgeschoven wordt naar de gemeenten, houdt het risico in van verdere ruimtelijke versnippering. Ook de financiering van de realisatie van de doelstellingen mag niet louter afgewenteld worden op het lokale niveau.

Er is nood aan duidelijkheid over de samenwerking en taakverdeling tussen de verschillende bestuursniveaus in de realisatie van de (boven)lokale doelstellingen en de lusten en lasten die hiermee gepaard gaan. Daarbij is het niet duidelijk hoe de provincie de afstemming tussen de toekomstige gemeentelijke beleidsplannen gaat bewaken en bewaren nu er geen goedkeuringstoezicht meer is voor plannen van lagere overheden.

(12, 13, 21, 24, 26, 31, 44, 49, 50, 55, 56, 60)

→ *De verdere uitwerking van het beleidsplan moet meer duidelijkheid brengen over de gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes, de prioriteiten, de afdwingbaarheid, de gevolgen voor lokale besturen en de rolverdeling (in de samenwerking) tussen bestuursniveaus.*

Een holistische benadering voor Limburg is binnen het voorontwerp beleidsplan het vertrekpunt en wordt beschreven binnen het toekomstperspectief 'Limburg 2040'. Dit toekomstperspectief werd benaderd vanuit een breed vizier op de maatschappelijke ontwikkelingen binnen het tijdspad van 20 jaar en waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijke rol die de provincie samen met haar partners hierin kan opnemen. Hieruit werden vanuit een ruimtelijke invalshoek de strategische doelstellingen gedestilleerd. De onderlinge samenhang van de strategische doelstellingen wordt weergegeven in de syntheseskaart van de strategische visie.

Concrete afwegingen, keuzes en acties die tot de rol van de provincie behoren, zijn opgenomen in de beleidskaders. Hierbij zijn specifieke selecties (op kaart) opgenomen en is geconcretiseerd welke acties de provincie, binnen haar rol, opneemt en hoe zij de samenwerking met haar partners ziet en welke verwachtingen (rol- en taakverdeling) zij aan haar partners stelt. Daar waar dit relevant is, zijn ook een prioritering (beleidskader 'open ruimteschakels') of pilootprojecten (beleidskader 'economische ruimte') aangegeven.

Er zijn zowel overkoepelende acties binnen de strategische visie opgenomen als specifieke acties binnen de beleidskaders ter uitvoering van de visie van het beleidskader. Bij de formulering van de acties maakte de provincie de afweging tussen de verschillende rollen die ze opneemt, de doelstellingen die ze nastreeft en de middelen die ze ter beschikking heeft. De geformuleerde acties zijn dus in uitvoering van de verschillende aspecten van haar bevoegdheid: actief (door bijv. het opmaken en uitvoeren van eigen plannen), sturend (door bijv. het uitwerken van verordenende ruimtelijke instrumenten), vergunnend, adviserend en ondersteunend/sensibiliserend (door bijv. kennisopbouw- en deling, onderzoek, ...). Per actie is omschreven hoe de provincie de uitvoering ervan beoogt en waar ze ondersteuning voorziet voor de gemeenten.

Bij de 'engagementen van de provincie' in het voorontwerp van strategische visie is opgenomen dat de provincie een constructieve adviesrol blijft opnemen, ter ondersteuning van de gemeenten en om op die manier het ideeëngoed en de doelstellingen het provinciaal beleidsplan te laten doorstromen naar het lokale niveau.

Inspraak en betrokkenheid

Actieve betrokkenheid en inspraak van gemeenten is erg belangrijk bij het verder invullen en uitvoeren van de strategieën en de uitwerking van de verschillende beleidskaders. Het Beleidsplan Ruimte Limburg heeft immers geen verordenende kracht en zal hoofdzakelijk als referentiekader voor lokale overheden functioneren. Diepgaand en fundamenteel overleg met de lokale besturen is nodig om af te stemmen met de lokale doelen en om de beleidsvisie te toetsen aan de realiteit. Dat moet ook het lokale draagvlak versterken, de praktische bruikbaarheid van het beleidsplan verhogen en een gedragen actieplan opleveren. Een verbindend plan, vertrekkende vanuit de visies van de verschillende lokale besturen en beleidsdomeinen geeft meer garantie op een effectieve en snellere realisatie. Op dat vlak ligt er ook een opdracht bij de provincie om de gemeentebesturen te inspireren en te stimuleren bij het opstellen van gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen.

Tijdens het planningsproces blijft ook goed overleg met Departement Omgeving nodig.

(13, 14, 21, 22, 25, 29, 32, 41, 42, 53, 59)

→ **Inspraak en actieve betrokkenheid van gemeenten en Vlaanderen blijven belangrijk bij de verdere uitwerking van het Beleidsplan Ruimte Limburg.**

De provincie volgt de officiële procedure tot opmaak van een provinciaal beleidsplan ruimte van het besluit van de Vlaamse Regering 30/03/2018 artikel 19 t.e.m. artikel 35. De VCRO voorziet in de procedure een aantal adviesmomenten, maar laat hierbij ook ruimte voor eigen invulling.

De provincie hecht zelf veel belang aan de inspraak en betrokkenheid van de verschillende overheden en partners. Daarom informeert en overlegt ze regelmatig met diverse actoren op verschillende momenten doorheen het proces en dit over zowel het planproces als de inhoud van het Beleidsplan Ruimte Limburg. Hierbij gaat het zowel over het globale plan als de beleidskaders en/of specifieke onderdelen. De actoren, de aard en mate van hun betrokkenheid werden afgestemd op het onderwerp en de doelstellingen van het onderzoek. Hierdoor werd er een grote variatie aan betrokkenheid bekomen. Het volledige overzicht van de overlegmomenten kan geraadpleegd worden in de procesnota op www.limburg.be/procesnotaruimtepact2040.

Ook bij de verdere uitwerking van het Beleidsplan Ruimte Limburg blijft de actieve betrokkenheid van de gemeenten en Vlaanderen belangrijk. Daarom biedt de provincie in het najaar van 2021 de gemeenten een ruime periode voor het opmaken van hun adviezen over het voorontwerp. Hierbij voorziet de provincie eveneens de gemeenten goed te informeren over de inhoud van het voorontwerp en biedt ze mogelijkheden tot inhoudelijk overleg met vraag en antwoord. In deze periode wordt ook overleg met de Vlaamse departementen Omgeving en Mobiliteit en Openbare Werken voorzien.

De provincie beschouwt de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Limburg als een evolutief proces. Daarom zal de provincie de communicatie en het overleg van de volgende fasen concretiseren op basis van de officiële procedure en de noden die doorheen het proces vastgesteld worden. In deze stelt de provincie zich ook flexibel op bij de ondersteuning van gemeenten in de opmaak van de gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen en kennisdeling over de studies en ervaringen in kader van het eigen planproces.

Grensoverschrijdende aspecten

De grensoverschrijdende aspecten en relaties zijn onvoldoende belicht of in overweging genomen. Nochtans liggen daar heel wat opportuniteiten op vlak van economie, onderwijs, mobiliteit, cultuur, zorg,... Er moet aansluiting gezocht worden op voorzieningen en ontwikkelingen in Geel-Herentals, Leuven, Luik, Maastricht-Heerlen-Aken-Keulen, Sittard-Geleen, Roermond-Düsseldorf, Venlo, Weert-Eindhoven.

Deze strategische (internationale) positionering behoort tot de eigenheid van Limburg. Goede verbindingen met deze gebieden over de provinciegrens heen, zijn noodzakelijk en moeten geoptimaliseerd worden.

De provincie is de ideale bestuurslaag om die ambities waar te maken en concrete initiatieven te nemen op vlak van internationale relaties en grensoverschrijdende verbindingen.

Ook op de kaarten moet grensoverschrijdende informatie weergegeven worden.

(8, 12, 21, 22, 51)

→ Grensoverschrijdende relaties en de opportuniteiten ervan zijn onvoldoende belicht.

Een internationaal geconnecteerde provincie maakt integraal onderdeel uit van de visie. Deze invalshoek werd meegenomen binnen de uitwerking van de strategische doelstellingen en de verschillende beleidskaders. Bijvoorbeeld de verschillende kenmerkende landschappen binnen de ruimtelijke regionale eigenheid zijn grensoverschrijdend benoemd, binnen het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen' vormen grensoverschrijdende aspecten zoals migratie en voorzieningen een parameter binnen de kerntypering, binnen het beleidskader 'economische ruimte' is het Economisch Netwerk Albertkanaal geselecteerd als een grensoverschrijdend ruimtelijk-economisch systeem, ...

Daarnaast formuleert de provincie binnen het voorontwerp van strategische visie een engagement om allianties te sluiten rond ruimtelijke projecten om Limburg nationaal en internationaal te connecteren met de omliggende regio's. Hierbij zal de provincie inhaken op opportuniteiten die zich aanbieden of zelf proactief onderzoek doen waar nieuwe kansen zich voordoen.

Bovenlokale samenwerking

Intense regionale samenwerkingsverbanden, gemeentefusies of partnerschappen met de omliggende regio's kunnen zorgen voor een bestuurlijke versterking en een kwaliteitsverbetering van de lokale ruimtelijke beleidsvoering.

De provincie kan een actieve(re) rol opnemen om, samen met de lokale besturen, grensoverschrijdende en intergemeentelijke samenwerkingen op te zetten en te faciliteren rond bovenlokale thema's. Ze kan een meer doorgedreven regionale gebiedswerking introduceren en vormgeven, zoals bij het Kolenspoor of door de opmaak van een 'beleidsplan Noord-Limburg/Kempische As'.

Om een regionale visie te kunnen ontwikkelen, moet de louter gemeentelijke benadering van het ruimtelijk beleid overstegen worden. Niet iedere gemeente moet zijn incubator, industrieterrein of shoppingarea hebben. Door clustering, groepering en/of fusies kunnen overheidsmiddelen optimaler ingezet worden en versnippering vermeden worden.

Naar analogie met de 'Vlaamse Ruit' vormen Hasselt en Genk, samen met enkele buurgemeenten, een 'Limburgse Ruit'. Zij claimen het gros van de middelen die in Limburg te verdelen vallen. Dit heeft voelbare gevolgen: files, vergrijzing van de buitengemeenten, centralisme, verhinderen van grensoverschrijdende samenwerking of onderbenutte opportuniteiten in de perifere delen van de provincie. Dit vergt niet alleen een ruimtelijk herdenken van de provincie, maar vooral een bestuurlijke transitie en een meer provinciale of 'Limburgbrede' samenwerking.

(12, 31, 32, 49, 51)

→ **Een bovenlokale benadering en meer intergemeentelijke samenwerking biedt ook kansen voor het (lokaal) ruimtelijk beleid.**

Binnen voorontwerp beleidsplan focust de provincie zich op de bovenlokale uitdagingen vanuit een provinciale benadering, reikt ze vanuit het Limburgse beleid ideeën en suggesties aan Vlaanderen aan en engageert ze zich om de ruimtelijke ontwikkeling op een gebiedsgerichte, geïntegreerde wijze aan te pakken. Anderzijds vormt het Beleidsplan Ruimte Limburg het kader voor het ruimtelijke beleid van de gemeenten, steeds met respect voor de gemeentelijke autonomie. Binnen de strategische visie en de beleidskaders wordt steeds rekening gehouden met dit evenwicht. De elementen die van provinciaal/bovenlokaal structurend belang zijn, worden ook zo benoemd met een focus op het provinciale ruimtelijke beleid.

Samenwerking vormt ook voor de provincie het sleutelwoord, zoals inherent is aan beleidsplanning. De provincie ziet dit zowel als samenwerking tussen de verschillende overheden en de verschillende beleidsdomeinen en met vele partners. Hoe de provincie dit concreet ziet, is uitgewerkt in een apart hoofdstuk 'samenwerking' per beleidskader. Daarbij worden binnen de strategische visie twee concrete overkoepelende acties geformuleerd:

- *Actie SV-3: Opstarten van ruimtelijke strategische projecten'*
- *Actie SV-4: Meewerken aan strategische projecten voor Limburg'.*

Juridisch kader (gewestplan)

Ruimtelijke ontwikkelingen sturen naar geschikte plaatsen vanuit een regionale visie, is een goed principe. Maar de ruimtelijke ontwikkeling wordt vandaag nog steeds sterk gestuurd door het gewestplan en het juridisch aanbod aan bouwmogelijkheden.

Het gewestplan bepaalt de juridische bestemming en dus het mogelijk grondgebruik. Het vormt nog steeds de belangrijkste basis om vergunningen af te leveren voor nieuwbouw en verkavelingen. Het bestaande juridisch aanbod zorgt voor verderzetting van de lintbebouwing en het dichtslibben van de open ruimte.

De doelstellingen en het voorgestelde beleid in de conceptnota zijn waardevol, maar kunnen pas gerealiseerd worden als de slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden en landelijke woonlinten herbestemd of afgebouwd worden. Het is niet evident om de gewenste ontwikkeling af te dwingen, rekening houdend met de beschikbare, juridische voorraad aan ontwikkelbare grond. Het juridisch verankeren van deze doelstellingen vraagt de nodige RUP's.

Zolang er nog een overaanbod is aan gemakkelijk aan te snijden (vaak minder goed gelegen) gronden, zijn er maar weinig incentives om het bestaande ruimtebeslag te herdenken of te optimaliseren. Voor lokale besturen is het vaak moeilijk om verdere aansnijding van ruimte tegen te houden als het gewestplan wel nog die opening laat.

(9, 43, 44, 50)

→ *Het juridisch kader van het gewestplan is contraproductief voor de realisatie van de visie.*

De provincie is zich ervan bewust dat het huidige juridisch bestemd bebouwbaar aanbod nog (te) veel mogelijkheden biedt voor bijkomende bebouwing en ruimtebeslag. Daarom streeft de provincie binnen haar ruimtelijk beleid naar een planologische open ruimtepositieve ruimtebalans (zie strategische visie, actie SV-6). Dit betekent dat er planologisch geen open ruimte meer verloren gaat voor alle provinciale ruimtelijke planningsprocessen samen, integendeel. Binnen de mogelijkheden van de ruimtelijke planning wendt de provincie verschillende acties aan om hieraan te werken. Het gaat hierbij zowel over acties om de open ruimte te vrijwaren door provinciale RUP's op te maken en/of het bestaande ruimtegebruik op de geschikte plaatsen efficiënter te benutten. Deze acties zijn geconcretiseerd binnen de strategische visie en de verschillende beleidskaders. Op financieel vlak voorziet de provincie de overkoepelende actie SV-7: Opzetten van een fonds om de ruimtelijke transitie uit te voeren.

Afstemming Beleidsplan Ruimte Limburg met andere lopende processen

Het Beleidsplan Ruimte Limburg moet duidelijk aangeven hoe het zich verhoudt tot de ruimtelijke beleidsplannen van de andere niveaus. Dit is ook een decretale verplichting.

De provincie moet aangeven hoe ze staat t.o.v. de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) en of ze de strategische doelstellingen en ruimtelijke ontwikkelingsprincipes mee onderschrijft, zoals het terugdringen van het bijkomend ruimtebeslag tot 0 ha in 2040. De provincie moet ook beoordelen of ze akkoord is met de rolverdeling die de strategische visie suggereert tussen de 3 niveaus. Het Beleidsplan Ruimte Limburg kan ook een suggestie doen welke bijdrage Vlaanderen kan leveren bij de realisatie van de 6 ruimtelijke strategieën of aangeven als bepaalde problematieken beter op het Vlaamse of gemeentelijke niveau aangepakt worden. Het kan helpen om alle doelstellingen van het beleidsplan af te toetsen op 3 schaalniveaus 'macro, meso, micro' om duidelijk te maken hoe Limburg iets kan betekenen op Vlaams, bovenlokaal en lokaal vlak.

Een goede inhoudelijke afstemming met het proces van het BRV en de opties die daarin genomen worden is alleszins nodig, bijvoorbeeld rond groenblauwe dooradering, landbouw,... Er moet uitgeklaard worden welke provinciale strategische gebieden (bijvoorbeeld op vlak van natuurverbindingen of fietsprojecten) overlappen met Vlaamse gebiedsopgaves en projectwerking van Vlaamse administraties (zoals de VLM). Zo moet het Beleidsplan Ruimte Limburg ook afgestemd worden op het planproces van het Complex project Noord-Zuid Limburg waar in het voorjaar van 2021 een voorkeursbesluit verwacht wordt.

Een koppeling of aansluiting op het bestaande Vlaamse instrumentarium is eveneens van belang. De instrumentenkoffer kan samen met de expertise van de Vlaamse administratie ingezet worden om het beleidsplan te realiseren. Afstemming is ook nodig als de provincie zou overwegen om eventueel aanvullende instrumenten (vergoedingen,...) of regelgeving te ontwikkelen (en aan te reiken aan de gemeenten) om de vooropgezette doelstellingen van het provinciaal ruimtelijk beleid te realiseren (bijvoorbeeld rond kernversterking, de regionale woningmarkten, het tegengaan van verdere verlinting, ontwikkeling van natuurverbindingen).

Daarnaast is ook een provinciegrensoverschrijdende samenwerking en kennisuitwisseling binnen het ruimtelijk beleid nodig. Er moet afstemming gezocht worden met de lopende planningsprocessen van aangrenzende gebieden, zoals het Beleidsplan Ruimte van de provincie Antwerpen en diverse Omgevingsvisies in Nederland (Nationale Omgevingsvisie, Provinciale Omgevingsvisie Nederlands Limburg, Omgevingsvisie 2040 Maastricht, Regionale Omgevingsagenda's).

(3, 13, 21, 24, 26, 31, 44, 47)

→ *Het Beleidsplan Ruimte Limburg moet afgestemd worden met andere relevante lopende (beleids)planningsprocessen van Vlaanderen, gemeenten en aangrenzende gebieden en met het Vlaams instrumentarium.*

In de strategische visie van het voorontwerp beleidsplan is in bijlage 1 de (decretaal verplichte) relatie met de beleidsplannen van de andere bestuursniveaus opgenomen, met als conclusie o.a. dat het voorontwerp beleidsplan bijdraagt aan de realisatie van de ambities van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en geen afwijkingen vertoont van de principes en de doelstellingen van het BRV.

De provincie bewaakt de afstemming tussen het Beleidsplan Ruimte Limburg en de andere lopende processen op verschillende manieren door:

- *regelmatig overleg en onderlinge afstemming met verschillende partners over het beleidsplan in zijn geheel en of de beleidskaders/specifieke onderdelen tijdens de opmaak ervan (zie overzicht: www.limburg.be/procesnotaruimtepact2040);*
- *specifieke hoofdstukken in de beleidskaders waarbij de provincie haar rol specificeert (hoofdstuk 'focus en rol van de provincie') en haar verwachtingen ten aanzien van Vlaanderen, de gemeenten en partners (hoofdstuk 'samenwerking');*
- *regelmatige kennisuitwisseling met de andere provincies (Vlaamse provincies en Nederlands Limburg);*
- *opvolging van wijzigende regelgeving.*

Begrippenkader

Om verschillende interpretaties van de gebruikte terminologie te vermijden, is het nodig de gehanteerde begrippen bevattelijk en eenduidig te definiëren, zoals ruimtelijke kwaliteit, regionale identiteit, open ruimte, groenblauwe dooradering, kernen, grote dorpen, strategische gebieden, Transit Oriënted Development, open ruimtepositief planologisch beleid, eco-efficiënte inrichting van bedrijventerreinen, aanvullende diensten bij bedrijven, internationale allure, knooppuntwaarde, basislandschap, kritische massa, 'harde' ontwikkelingen, differentiatie van landbouwgebieden, verbrede landbouw, regiocontract, regioreflex, fietstoets, richtlijn/referentiekader/leidraad,...

Een begrippenlijst als addendum is wenselijk om verwarring bij de operationele doorvertaling te vermijden.

Als aan een begrip dat voorkomt in de strategische visie van het BRV een andere invulling wordt gegeven, is het aanbevolen om hiervoor een andere term te gebruiken.

(13, 44, 53, 55)

→ De gehanteerde begrippen moeten bevattelijk en eenduidig gedefinieerd en afgestemd worden op het begrippenkader van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

De provincie kiest ervoor om geen aparte begrippenlijst op te nemen, omdat de gebruikte begrippen dermate specifiek zijn dat zij in hun context gelezen moeten worden. Nieuwe begrippen worden in de tekst verduidelijkt. Begrippen die in het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen van toepassing zijn, worden ook binnen het voorontwerp Beleidsplan Ruimte Limburg op eenzelfde manier gehanteerd, net om spraakverwarring te vermijden.

Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg

De visie en doelstellingen van het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg (RSPL) zijn ook vandaag nog degelijk en vrij actueel. Het RSPL is niet achterhaald en nog steeds een valabel document. In plaats van een omslag naar een beleidsplan ruimte was het misschien beter om de waardevolle elementen van het RSPL te behouden en de strategische doelen duidelijker te benoemen. Het bestaande RSPL is een goede basis voor de uitwerking van de beleidskaders.

Het is zinvol om een evaluatie te maken van de uitvoering van het RSPL als insteek voor het ruimtelijk beleidsplan, met inbegrip van de ruimteboekhouding van de opgemaakte provinciale RUP's. De nieuwe uitgewerkte strategieën kunnen getoetst worden aan die evaluatie. Zo kan beoordeeld worden of de nieuwe strategieën beter beantwoorden aan de huidige ruimtelijke uitdagingen of de eventuele tekortkomingen van het RSPL.

In uitvoering van de structuurplannen werd in bepaalde gebieden een ruimtelijk beleid gevoerd, dat mogelijk niet meer onderschreven wordt in de doelstellingen van het beleidsplan. Het is niet duidelijk hoe men een breuk met het verleden van structuurplannen gaat vermijden.

Daarbij moet nagedacht worden of de programmatorische invulling van het beleidsplan ruimte volstaat om de operationele doelstellingen van de provincie op middellange termijn op te vangen, rekening houdend dat het RSPL volledig zal opgeheven en vervangen worden door het Beleidsplan Ruimte Limburg.

(13, 31, 44, 49, 60)

→ Het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg is een goede basis om op verder te bouwen.

In de aanloop van het proces tot opmaak van een Beleidsplan Ruimte Limburg maakte de provincie een evaluatie op van het RSPL waarbij het RSPL geëvalueerd werd als beleidsinstrument en als afwegingskader. Een ruimtebalans voor de provinciale acties was hier onderdeel van. Globaal gezien, is het RSPL een goede basis om op verder te bouwen, maar moet het ruimtelijke beleid ook beantwoorden aan nieuwe maatschappelijke uitdagingen. Op basis van deze evaluatie, is per beleidskader uitgewerkt op welke aspecten de provincie het waardevolle beleid van het RSPL strategisch moet bijsturen om aan het gewenste toekomstperspectief te werken. Een concrete breuk met het RSPL is hiermee dus niet aan de orde. Het beleidsplan ruimte bouwt voort op het RSPL. Het zet het waardevol beleid van het RSPL verder en stuurt strategisch bij waar nodig. Dit wordt telkens in het eerste hoofdstuk van zowel de strategische visie als van de beleidskaders verduidelijkt onder de titel 'Waarom?'.

Anders dan het structuurplan, is dat het beleidsplan strategisch van aard is. Daarom kiest de provincie voor de opmaak van 3 beleidskaders met concrete operationele doelstellingen die het provinciale ruimtelijke beleid specificeren. De strategische visie geeft de lange termijnsvisie weer en beslaat de verschillende aspecten die van belang zijn binnen het ruimtelijke beleid.

Ruimte voor sport en recreatie

In het ruimtelijk beleid van Limburg moet er ruimte gevrijwaard worden voor sport en bewegen. Het blijft nodig om een aanbod aan recreatieve sites en sportinfrastructuur te voorzien, zowel voor georganiseerde clubs als de niet-georganiseerde individuele sporter, en dit zowel in de kernen als in de open ruimte (mogelijkheid tot recreatief medegebruik).

Daarnaast is er aandacht en ruimte nodig voor specifieke 'ruimtebehoevende sporten' die zich meestal (in verweving) situeren in het open ruimte gebied, zoals golf, watersporten (waterski, zeilen, surfen, duiken), geluidsproducerende sporten (gemotoriseerde sporten, kleischietsen), paardensport en luchtsporten (modelluchtvaart, zweefvliegen, sportvliegen). Dit zijn bovenlokale voorzieningen en er blijft behoefte om in Limburg (bijkomende) locaties te voorzien in functie van het voortbestaan van deze sporten in Vlaanderen.

(23, 28)

→ *Er moet ruimte voorzien worden voor sport en recreatie, ook in de open ruimte.*

Het beleidsdomein sport is, als persoonsgebonden materie, niet langer een bevoegdheid van de provincie. Zuivere sportvoorzieningen worden daarom niet meer geselecteerd of behandeld in het voorontwerp beleidsplan. De vrijetijdseconomie, met aandacht voor recreatie en recreatief medegebruik, wordt wel behandeld in het beleidskader 'economische ruimte'.

Sensibilisering jongeren

Het is belangrijk om niet enkel de planologen mee te hebben in het toekomstverhaal voor Limburg 2040, maar ook iedere burger en vooral de kinderen en de jeugd die in 2040 aan zet zullen zijn. Er moet daarom ingezet worden op sensibilisering van de 'generatie 2040'. Dat vormt het belangrijkste sluitstuk om de voorgestelde strategieën voor het ruimtelijk beleid enige slaagkans te geven. Het onderwijs zal hierin een belangrijke speler zijn.

(49)

→ **Sensibilisering is nodig om de 'generatie 2040' te overtuigen van het voorgestelde ruimtelijk beleid.**

De provincie volgt de officiële procedure tot opmaak van een provinciaal beleidsplan ruimte van het besluit van de Vlaamse Regering 30/03/2018 artikel 19 t.e.m. artikel 35. De VCRO voorziet in de procedure een aantal inspraak- en participatiemomenten, waar alle burgers, en dus ook jongeren, hun inbreng kunnen doen. Specifieke sensibiliseringsacties rond jongeren zijn momenteel niet voorzien.

RS1 DE RUIMTELIJKE REGIONALE EIGENHEID RESPECTEREN

Passieve strategie

De strategie is te passief en niet ambitieus genoeg geformuleerd. Ze moet uitgaan van een sterkere, positievere doelstelling, zoals 'versterken' of 'uitbouwen' i.p.v. louter 'respecteren'. Er kan actiever ingezet worden op de versterking van de regionale eigenheid door eigen gebiedsgerichte werking of het ondersteunen van gebiedscoalities. Welke acties de provincie zal nemen voor het realiseren, investeren, faciliteren en beschermen van de verschillende deelregio's moet verduidelijkt worden.

(26, 44, 50)

→ *De strategie is niet actief genoeg geformuleerd.*

In de strategische visie van het voorontwerp werd de strategische doelstelling geherformuleerd tot: 'De ruimtelijke regionale eigenheid valoriseren'. Dat betekent: waarde geven of (kennis) tot maatschappelijke waarde brengen. Dat is een meer actievere benadering. In de strategische visie van het voorontwerp beleidsplan zijn 3 acties opgenomen rond deze doelstelling:

- *Actie SV-1: Ontsluiten van het 'referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid'.*
- *Actie SV-2: Hanteren van het 'referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid' bij de opmaak en advisering van plannen voor ruimtelijke ontwikkelingen.*
- *Actie SV-5: Opmaken van geïntegreerde gebiedsvisies en actieplannen voor het behoud en de versterking van het landschap in Limburg.*

Aspecten voor de uitwerking van de ruimtelijke regionale eigenheid

Het begrip 'ruimtelijke regionale eigenheid' moet concreter geformuleerd worden. Het referentiekader moet aangeven welke (historische, positieve,...) elementen, factoren, ontwikkelingen worden meegenomen die het landschap bepaald of veranderd hebben. Het is niet duidelijk of dit gebeurt op basis van een geografische insteek en/of bepaalde categorieën van landschappelijke-bouwkundige elementen (bijvoorbeeld tuinvijken).

Het principe van 'landschapsbiografieën', zoals vaak toegepast in Nederland, kan hierin inspirerend zijn. Dit gaat uit van hoe mens en landschap samen een gebied ontwikkeld en vormgegeven hebben en biedt inzicht in verschillende lagen (archeologie, geografie, landschap, economie, ecologie,...) om verbanden en patronen te ontdekken en zo te begrijpen wat de ruimtelijke regionale eigenheid van een bepaald gebied is.

Het is alleszins wel belangrijk dat de ontwikkelingsstrategieën rond regionale eigenheden binnen een provinciale coördinatie ontwikkeld worden in functie van een groter draagvlak en kruisbestuiving tussen de regio's.

Het referentiekader moet inzicht geven in hoe we moeten omgaan met nieuwe ontwikkelingen die een grote impact hebben op de regionale eigenheid, maar noodzakelijk zijn voor de verdere groei en ontwikkeling van de provincie, bijvoorbeeld de Noord-Zuidverbinding. Het kader moet ook aangeven hoe we ontwikkelingen en situaties uit het verleden aanpakken waarbij niet respectvol is omgegaan met deze ruimtelijke regionale eigenheid, bijvoorbeeld bebouwing vlak langs structurerende waterlopen. Het is alleszins belangrijk om het begrip ruimtelijke regionale eigenheid niet te eng of conservatief te benaderen zodat niet elke vorm van innovatie en vernieuwing tegengegaan wordt.

Er moet ook rekening gehouden worden met de grensoverschrijdende en sociale aspecten die vaak aanwezig zijn bij regionale ruimtelijke eigenheid. Het gaat hierbij over aspecten zoals het Drielandenpark, de Maaslandse renaissancesijl, het gebrek aan de historische band met de rest van Vlaanderen, de gastvrijheid voor toeristen en allochtonen, het sociale weefsel, het traditionele karakter van verenigingen, het dialect, etc..

Bij de uitwerking van de ruimtelijke regionale eigenheid moet er aandacht zijn voor het gedifferentieerd multifunctioneel gebruik van de open ruimte en de 'conflicten' die regelmatig opduiken tussen natuur en landbouw. Het is niet duidelijk of de eigenheid wordt bepaald voor gebieden die belangrijk zijn voor natuur én voor landbouw. Het referentiekader moet bijvoorbeeld rekening houden met nieuwe ontwikkelingen in de landbouw. Door nieuwe milieutechnieken en welzijnsregelgeving krijgen landbouwzetsels nu vaak een grotere ruimtelijke impact, terwijl ze inherent zijn aan het landbouwgebied en ook in het verleden al markant aanwezig waren. Beeldkwaliteitseisen mogen niet gebruikt worden om de inpassing van dergelijke gebouwen te bannen.

(27, 38, 44, 46, 49, 50, 51, 53, 55)

→ *De ruimtelijke regionale eigenheid moet duidelijker bepaald worden, waarbij er rekening gehouden wordt met het verleden en de toekomst, met grensoverschrijdende en sociale aspecten en met het multifunctioneel karakter van de open ruimte.*

De ruimtelijke regionale eigenheid werd ondertussen uitvoerig onderzocht en gebiedsdekkend voor de hele provincie uitgewerkt en beschreven in het 'referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid'. De ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg wordt bepaald door een gelaagde opbouw van herkenbare landschapseenheden, historisch-morfologische eenheden en functioneel-economische systemen. Samen geven de drie invalshoeken een goed beeld van de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg. Hierbij is er ook aandacht voor landbouw als medebepalende factor in de ruimtelijke eigenheid, bijvoorbeeld door de aanduiding van de intensieve landbouwstreek Noord-Limburg, de fruitstreek en het akkerlandschap Droog-Haspengouw als functioneel-economische systemen. Eveneens worden meer recente ingrijpende (infra)structuren die Limburg economisch deden groeien benoemd als bepalende kenmerken, bijvoorbeeld het Economisch Netwerk Albertkanaal. In het onderzoek wordt aangegeven dat de landschapseenheden ook doorlopen over de provinciegrens heen. Het referentiekader draagt bij om onze leefomgeving nog beter te begrijpen en nieuwe ontwikkelingen af te toetsen aan de ruimtelijke kernkwaliteiten.

Het volledige eindrapport, opgesteld door BUUR (september 2020) is te raadplegen op www.limburg.be/ruimtelijkeordeningstudies → referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid.

Betrokkenheid van gemeenten

De lokale besturen hebben heel wat kennis over de ruimtelijke eigenheden en typische kenmerken van hun gemeente/regio. Dit kan een waardevolle input zijn voor specifieke en gedetailleerde formuleringen van regionale eigenheid. De lokale besturen moeten daarom nauw betrokken worden bij de verdere opmaak van het referentiekader. Het is immers nog niet duidelijk of het een richtinggevend of bindend kader zal worden en of het ook een toetsingskader voor gemeentelijke projecten zal zijn. Een referentiekader kan een hulpmiddel zijn voor gemeenten om de beeldkwaliteit te versterken, voor zover dit geen rigide kader is.

(8, 22, 25, 32, 50, 55)

→ ***Betrokkenheid van gemeenten is belangrijk voor de lokale kennis en het bepalen van de reikwijdte van het referentiekader.***

De lokale besturen werden niet betrokken bij de opmaak van het referentiekader. Het referentiekader werd gebiedsdekkend uitgewerkt op provinciaal niveau, met een gelijkaardig detailniveau voor elke deelregio. Het referentiekader vat de regionale kernkwaliteiten samen, die zeker nog aangevuld of verfijnd kunnen worden met lokale kennis vanuit de lokale besturen bij het verdere gebruik van het referentiekader.

Het referentiekader is een richtinggevend instrument en kan zeker ook als toetskader gebruikt worden voor gemeentelijke projecten en een hulpmiddel om de ruimtelijke kwaliteit van lokale projecten te versterken. De provincie zal het 'referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid ontsluiten naar de gemeenten (zie strategische visie, actie SV-1) en hanteren bij de opmaak en advisering van plannen voor ruimtelijke ontwikkelingen (zie strategische visie, actie SV-2).

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Sint-Truiden: Typische landschapskenmerken voor Sint-Truiden zijn de beekvalleien met het glooiend landschap, hoogstamboomgaarden, holle wegen en de vele monumenten en erfgoedpanden in de nederzettingen. (58)
 - o *Deze elementen zijn meegenomen in de analyse en het bepalen van de ruimtelijke regionale eigenheid van Droog- en Vochtig Haspengouw.*
- Haspengouw: De hoogstamboomgaarden rondom de Haspengouwse kerkdorpen bepalen het typisch karakter en de eigenheid van de streek. Hiervoor moet voldoende ruimte blijven in/aan de dorpskernen. Volledige verdichting van de dorpskern tast de ziel aan. (6)
 - o *Deze elementen zijn meegenomen in de analyse en het bepalen van de ruimtelijke regionale eigenheid van Droog- en Vochtig Haspengouw.*
- Tongeren-Riemst: De inplanting van in totaal 80 windturbines rond Riemst, Tongeren, Bassenge en Juprelle zal de huidige natuurlijke, landschappelijke, toeristische en cultuurhistorische troeven teniet doen. (37, 52, 54)
 - o *Dit element is als mogelijke bedreiging vermeld bij de landschapseenheid Droog-Haspengouw en in de slotbeschouwing, op respectievelijk pag. 215 en 321 van het eindrapport 'referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid' (BUUR, september 2020).*
- Riemst heeft grensoverschrijdende geologische troeven door het Unesco Krijtlandschap. (57)
 - o *Het Krijtplateau van Millen-Riemst is vermeld als specifiek landschappelijk onderdeel in Droog-Haspengouw, op pag. 205 en 208 van het eindrapport 'referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid' (BUUR, september 2020).*

RS2 KERNEN EN STRATEGISCHE GEBIEDEN VERSTERKEN

Bovenlokale benadering, lokale invulling

Om bestaande kernen en economische concentraties te versterken, zonder nieuwe kunstmatige clusters te creëren, moet er meer bovengemeentelijk gedacht en gepland worden. Zeker voor de planning van bedrijventerreinen en grootschalige detailhandel is er nood aan een bovenlokale visie. Een regionale afstemming van wonen en werken kan zorgen voor sterke regionale kernen. Dat is van belang voor de concurrentiekracht van de regio.

Mits de nodige bijsturing (zie ook opmerkingen hierna) kunnen de regionale woningmarkten en de bijhorende ontwikkelingskansen goede onderleggers zijn voor een gebiedsgerichte doorvertaling. De noodzakelijke regiovorming moet dan wel effectief vorm krijgen. Om een goede afstemming binnen een regionale ontwikkeling te waarborgen moet de provincie hierin een sturende rol opnemen op procesmatig, juridisch en/of financieel vlak. Het is echter nog niet duidelijk hoe de provincie zal optreden en dit zal afdwingen als de kwantitatieve richtlijnen voor de bovenlokale woningprogramma's niet stroken met de lokale intenties.

De gemeenten moeten nog voldoende vrijheid, autonomie en beslissingsbevoegdheid krijgen om de doelstellingen van het gedifferentieerde woonbeleid concreet in te vullen en uit te voeren op lokaal niveau. Er moet ook de nodige flexibiliteit zijn om de ruimtelijke toekomstperspectieven vanuit het gemeentelijk beleid mogelijk te maken. Een provinciale categorisering mag niet het enige afwegingselement vormen bij het onderzoek en de beoordeling van nieuwe ontwikkelingen op lokaal niveau.

(12, 27, 32, 45, 50, 55)

→ *Een regionale benadering voor verdeling van de woon- en werklocaties en een sturende rol voor de provincie is nodig, maar er moet voldoende flexibiliteit en ruimte blijven voor een gemeentelijke invulling.*

De provincie beoogt een strategisch locatie- en kernenbeleid, uitgewerkt binnen het beleidskader 'wonen in stads -en dorpskernen'. Dit strategisch locatie- en kernenbeleid wordt benaderd vanuit een bovenlokale ruimtelijke visie omdat het ruimtelijk functioneren ervan een duidelijke bovenlokale dimensie heeft. Vanuit een regionale visie werden de Limburgse kernen getypeerd. De regionale woningmarkten werden als onderlegger gebruikt voor de opmaak van de gebiedsprofielen, waar de kerntypering deel van uitmaakt. Bij deze typering werd er o.a. rekening gehouden met de nabijheid van bedrijventerreinen, de tewerkstellingsplaatsen en het migratie- en pendelsaldo van de kernen. Over de verschillende kerntypes wordt de totale Limburgse woonbehoefte aan bijkomende woningen toebedeeld.

Met respect voor de gemeentelijke autonomie, hebben de lokale besturen hierin een belangrijke rol. Gemeenten staan in voor de afbakening van de kernen en verdeling van het woonaanbod, rekening houdend met de strategie uitgewerkt in de gebiedsprofielen. Vanuit een bovenlokale benadering, worden ruimtelijke ontwikkelingen zo gericht, selectief en maximaal begeleid naar de goed bereikbare en uitgeruste kernen. De provincie zet binnen de acties haar beschikbare instrumenten in, zoals stedenbouwkundige verordeningen en/of RUP's, om nieuwe woonontwikkelingen te sturen, de woonkwaliteit te verhogen en bovenlokale kernen te versterken.

De visie rond werklocaties is uitgewerkt in beleidskader 'economische ruimte'. Ook hier ligt een bovenlokale benadering aan de basis. De kerntaak van de provincie ligt in het planologisch en ruimtelijk verantwoord mee reguleren van het juridisch aanbod, naar de gepaste locaties binnen een regionale economische visie.

Categoriseren van de kernen en bepalen ontwikkelingskansen

Het is niet duidelijk of er een lijst van te ontwikkelen knooppunten en kernen wordt opgenomen in het Beleidsplan Ruimte Limburg. Evenmin op welke manier en met welke criteria de provincie de kernen zal selecteren en definiëren als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen, hoe hierbij rekening zal gehouden worden met de autobereikbaarheid, in welke mate dit gedifferentieerd wordt en wat de linken dan zijn met de principes van de strategische visie van het BRV. Daarbij kan de doorwerking van zo'n selectie en categorisering op lokaal niveau momenteel onvoldoende ingeschat worden.

Er zijn alvast enkele kritische bedenkingen te maken bij de gehanteerde parameters en resultaten van categorisering van kernen in de studie 'Regionale Woningmarkten'. Ook de studie van de 'ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarden en voorzieningenniveau' gaat voorbij aan de realiteit van het autogebruik.

De categorisering van kernen en het bepalen van ontwikkelingskansen mag niet enkel gebeuren op basis van de feitelijke toestand en het huidige (gebrekkige) aanbod aan openbaar vervoer. Er moet ook gekeken worden naar de autobereikbaarheid en geplande projecten zoals Noord-Zuid Limburg of nieuwe ontwikkelingen met veel bijkomende werkgelegenheid. De aanwezigheid van grote bedrijventerreinen en een autosnelweg biedt economische ontwikkelingskansen en maakt een regio aantrekkelijk om er te wonen. Dergelijke economisch strategisch gelegen gemeenten worden geconfronteerd met een grotere woonvraag terwijl die volgens de conceptnota ongewenst bevonden wordt.

Er moet meer rekening gehouden worden met grensoverschrijdende factoren en de invloed of nabijheid van belangrijke steden, het mobiliteitsaanbod (TGV, luchthavens) en andere voorzieningen op vlak van economie, technologie en zorg buiten de provincie- en landsgrenzen (bijvoorbeeld in Luik, Weert, Eindhoven). Deze strategische ligging biedt (onderschatte) opportuniteiten die optimaal benut en versterkt moeten worden. Het is nodig om dit allemaal mee in overweging te nemen bij de doorvertaling van deze studies naar een beleidskader om te komen tot een realistische inschaling of categorisering.

De categorisering van een kern moet kunnen meegroeien in de toekomst o.b.v. toekomstige ingrepen. Het is zinvol om een systematische bijsturing te voorzien, al dan niet op vraag van een gemeente.

Het is niet duidelijk hoe de overgang gemaakt zal worden van de oude selecties uit het RSPL (stedelijke gebieden, hoofddorpen en woonkernen en het daarop gebaseerde gevoerde beleid) naar een nieuwe categorisering in het Beleidsplan Ruimte Limburg. De definiëring en categorisering van kernen mag niet vervlakken tot een indeling waarbij er geen onderscheid gemaakt wordt tussen dorpen in verschillende regio's, zoals in het RSPL. Hierin was een uniforme categorisering van hoofddorpen en woonkernen opgenomen, ongeacht hun positionering in een bepaalde regio.

(7, 8, 13, 22, 31, 43, 44, 45, 49, 50, 53, 57)

→ *De categorisering van kernen en het bepalen van ontwikkelingskansen mag niet alleen gebeuren op basis van de feitelijke toestand van voorzieningen en openbaar vervoer, maar moet ook (veel meer) rekening houden met autobereikbaarheid, geplande projecten en (grensoverschrijdende) potenties.*

Deze elementen werden meegenomen bij de afwegingen in het voorontwerp beleidsplan. Binnen het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen' werden de Limburgse kernen ingedeeld in verschillende kerntypes, gaande van regionaal stedelijke kernen, provinciaal stedelijke kernen en strategische kernen op woningmarktniveau tot lokale hoofdkernen en woonkernen. Om te komen tot een kerntypering hield de provincie rekening met gebiedsprofielen, die opgemaakt werden per woningmarkt. De gebiedsprofielen houden rekening met verschillende factoren. De beschikbare data omtrent het voorzieningenniveau, de duurzame bereikbaarheid (knooppuntwaarde), de tewerkstellingsplaatsen en het migratie- en pendelsaldo; de input van de gemeenten ingebracht via diverse overlegmomenten en advisering; de ruimtelijke regionale eigenheid; alsook de contextfactoren die niet binnen een loutere data-analyse gevat kunnen worden, waaronder de afbakening van de kleinstedelijke gebieden, waterproblematiek, geplande projecten zoals de Noord-Zuid, grensoverschrijdende invloeden, ... Daarnaast werd er een onderscheid gemaakt tussen de functie van de kern (naar tewerkstelling, duurzame bereikbaarheid, voorzieningen, groeiomogelijkheden en huisvesting) en haar verzorgingsniveau (regionaal, provinciaal, woningmarkt, gemeente, kern). Zo komen we tot verschillende kerntypes, die veel meer rekening houden met de reële context dan de categorisering uit de studie van de regionale woningmarkten. Deze in steek is ook meer genuanceerder en gedifferentieerder dan de harde scheiding stedelijk gebied – buitengebied uit het RSPL, gezien we rekening houden met de eigenheid en de functie van alle kernen. Bovendien zijn er binnen de kerntypering aan

bepaalde types van kernen randvoorwaarden gekoppeld waardoor deze kernen de mogelijkheid geboden wordt om te groeien o.b.v. toekomstige ontwikkelingen.

Ontwikkelingsperspectieven van dorpen en kleine kernen

Een strategisch locatiebeleid vanuit een regionale visie betekent dat landelijke gemeenten met enkele (kleine) kernen niet in aanmerking zullen komen voor bepaalde ontwikkelingen. Door de geplande categorisering van kernen in het Beleidsplan Ruimte Limburg bestaat de vrees dat er slechts beperkte of minimale ruimtelijke kansen zullen zijn voor landelijke gemeenten.

De leefbaarheid en de ontwikkeling van alle dorpen en steden moet vooropgesteld worden en niet enkel van de strategisch gelegen steden. Voor de socio-economische leefbaarheid heeft een dorp voldoende ontwikkelingskansen nodig zodat het voorzieningenniveau op peil blijft en het woonaanbod aantrekkelijk blijft. Een basisdienstverlening in de kernen moet gevrijwaard blijven. Ook (kleinere) gemeenten moeten voldoende mogelijkheden behouden om op goede, weloverwogen plaatsen ontwikkelingen toe te laten en groei op te vangen. Een kunstmatige stop opleggen is niet wenselijk, noch realistisch.

Het principe van Transit Oriented Development mag er niet toe leiden dat gemeenten/gebieden waar vandaag geen of beperkt openbaar vervoer aanwezig is, zich per definitie niet meer kunnen ontwikkelen. Als dorpen aangewezen zijn op de voorzieningen van de nabijgelegen stedelijke centra, moet het openbaar vervoer hier op afgestemd worden. Het terugdringen van bewoning in het buitengebied en in de lintbebouwing is een traag proces. Er moet nog aanzienlijke tijd rekening gehouden worden met de bestaande realiteit van deze dorpen/bewoning en dus moet ook de bereikbaarheid van het openbaar vervoer van deze gebieden op peil gehouden worden.

Er zit een mogelijke tegenstrijdigheid in de doelstellingen van de conceptnota. Enerzijds wordt het moeilijk om goed openbaar vervoer te voorzien in de kleine kernen, met het risico dat de bevolking dan wegtrekt en de kernen in verval raken. Anderzijds wil men die kleine kernen net behouden als specifiek kenmerk van de provincie. Een sterk dorpenbeleid is juist een kans voor Limburg. Ieder dorp heeft zijn eigenheid en moet verder kunnen ontwikkelen, indien we verder kijken dan enkel het gebouwpatrimonium. Bij dorpskernversterking moet er ook aandacht zijn voor het sociale en economische weefsel, het multifunctionele aanbod (ontmoetingsplekken, verbindingen voor traag verkeer,...) en bewonersparticipatie.

Het is niet duidelijk wat de 'kritische massa' voor een leefbare dorpskern inhoudt of welke stimulerende maatregelen de provincie neemt om de kritische massa te behouden/versterken, kwalitatieve verdichting te waarborgen en dorpen niet te laten doodbloeden. Bij het verdeelvraagstuk rond kleinere kernen hebben gemeenten vooral hulp nodig om oplossingen te vinden voor excentrisch en minder gunstig gelegen kernen en de bepaling van hun toekomstperspectief in het provinciaal beleidskader wonen. Daarbij blijft de vraag of de aangepaste woontypologieën, die beoogd worden bij de kwalitatieve verdichting van steden en grote dorpen, ook toegepast kunnen worden in kleine dorpen waar een analoge demografische ontwikkeling plaatsvindt.

(4, 8, 12, 20, 22, 25, 39, 43, 45, 53, 57, 60)

→ Ook dorpen en kleine kernen moeten voldoende mogelijkheden krijgen om de socio-economische leefbaarheid op peil te houden en de 'kritische massa' hiervoor moet onderzocht worden.

Het behouden en verhogen van de kwaliteit, dynamiek en leefbaarheid van de steden en dorpen is het uitgangspunt van het voorontwerp beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen'. Het beleidskader vertrekt vanuit een regionale visie waarbij een gerichte kernversterking van belang is op alle schaalniveaus. De ontwikkelingsmogelijkheden staan niet gelijk aan bijkomend woningpotentieel, maar zijn evenzeer investeringen in publiek domein, gemeenschapsvoorzieningen, groen, sociale ontmoetingsplaatsen, erfgoed, ... Bij elke kerntype horen ontwikkelingsperspectieven, op maat van de kern, die afgestemd zijn op de werking van de regionale woningmarkten. De provincie wil gemeenten oplossingen aanbieden en ondersteunen bij het bevorderen van de woon- en leefkwaliteit in de lokale kernen alsook De concrete acties hierrond, geeft ze in samenspraak met de gemeenten vorm. Volgende acties dragen hiertoe bij:

- *Actie W-2.2: Inzetten op woon- en leefkwaliteit in lokale kernen*
- *Actie W-1.5: Opmaken van provinciale stedenbouwkundige verordeningen om nieuwe woonontwikkelingen te sturen naar de kernen.*

Verdichting en multifunctioneel gebruik binnen het bestaand ruimtebeslag

Het verdichten van kernen en industrieterreinen en het hergebruiken van leegstaande gebouwen zijn noodzakelijke acties om de druk op de open ruimte tegen te gaan en te streven naar 0 ha bijkomend ruimtebeslag. Hiervoor is ook een flankerend fiscaal beleid nodig zoals een belasting op leegstand. Het is nog onduidelijk hoe de provincie dit ziet. Het is zinvol om voorbeelden of studies te zoeken over hoe een aangepaste fiscaliteit het wonen in de kern positief kan discrimineren.

Verwevenheid van functies is nodig om te streven naar levendige en bedrijvige kernen. Er is nood aan verder onderzoek om op een efficiënte manier om te gaan met het bestaand, verouderde patrimonium, rekening houdend met de wijzigende demografie en woonbehoefte (kleinere, betaalbare, kwalitatieve woningen). Herbestemming, circulair- en hergebruik van het patrimonium (kerken, hoeves, handelsruimten,...) moeten toekomstgericht, flexibel en zinvol zijn. Ook leegstaande handelspanden hebben potenties voor onder andere vrije beroepen, ambachten, cultuur, recreatie, wonen,... Er moet nagedacht worden welke regelgeving er nodig is om dit te ondersteunen, zoals soepele stedenbouwkundige voorschriften om flexibele bestemmingswijzigingen te faciliteren.

Vooraleer nieuwe ruimte aan te snijden, moet het bestaand aanbod van leegstaande of on(der)benutte ruimte geanalyseerd worden en moeten de mogelijkheden van hergebruik, optimalisatie, inbreiding of verdichting onderzocht en overwogen worden. Dit geldt zeker voor detailhandel, maar ook voor andere economische zones en bedrijventerreinen, waar op de bestaande ruimte misschien meer mogelijk is door het bundelen van activiteiten.

Het ruimtelijk rendement moet verhogen. De ambitie voor de ontwikkeling in de kernen mag hoger en moet ruimte-efficiënt gebeuren via inbreiding en verdichting binnen het bestaande ruimtebeslag om de niet-bebouwde en niet-verharde ruimte te kunnen behouden en versterken.

Indien verdichting te sterk gestuurd wordt door de ontwikkelingsvraag, dreigt een verregaande appartementisering en gaat de oorspronkelijke identiteit van stads- en dorpskernen verloren. Daarom moet een differentiatie in verdichting en diverse woontypologieën uitgewerkt worden en moet er in functie van leefbaarheid en kwaliteit binnen een verstedelijkte omgeving ook een aanbod aan open ruimte in de bebouwde gebieden gevrijwaard worden zoals bijv. parkgebiedjes, open waterlopen,... Demografische krimp in kleine dorpen kan resulteren in verwaarlozing en leegstand. Ook dit geeft opportuniteiten naar ontsnippering en ontharding.

Verdichting in dorpskernen met nieuwbouwappartementen of -wijken heeft ook nadelen: kleine woningen dicht op elkaar leidt tot spanningen/burenruzies, een gebrek aan speelruimte voor de kinderen en de noodzakelijke aanleg van bijkomende nutsvoorzieningen. Die nadelen zijn er meestal niet bij locaties of bestaande (vrijkomende) woningen langs uitgeruste wegen.

(5, 8, 27, 44, 46, 53, 55, 56)

➔ *Inzetten op kwalitatieve verdichting en multifunctioneel gebruik binnen het bestaand ruimtebeslag blijft de uitdaging.*

Aspecten rond kwalitatieve verdichting en multifunctioneel gebruik werden meegenomen bij de afwegingen in het voorontwerp beleidsplan. Zuinig ruimtegebruik blijft het uitgangspunt. Het voorontwerp beleidsplan legt de prioriteit op het kwaliteitsvol wonen, herontwikkeling en verdichting op goedgelegen plaatsen binnen het bestaande ruimtebeslag. Daarbij is er ook aandacht voor de invulling van leegstaande of onderbenutte gebouwen. In het beleidskader ondersteunt de provincie kwalitatieve ontwikkelingen binnen de kernen en ontmoedigt ze ontwikkelingen op ongewenste plaatsen, binnen de mogelijkheden en bevoegdheden die ze heeft. Om deze doelstelling te realiseren, blijft het echter noodzakelijk dat ieder bestuursniveau zijn verantwoordelijkheid opneemt. Ook de Limburgse gemeenten zijn essentiële actoren in het voeren van een gericht provinciaal beleid op onbebouwde percelen buiten de kernen waarbij de druk op het bijkomend bouwen buiten de kernen verminderd kan worden door geen belasting op onbebouwde percelen buiten de kernen te heffen of andere acties op te nemen zoals beperkingen opleggen voor het opsplitsen van percelen of het opsplitsen van woningen. Een flankerend fiscaal beleid is zeker nuttig om de ruimtelijke doelstellingen waar te maken. De mogelijkheden en bevoegdheden van de provincie zijn op dat vlak beperkt.

Aandacht voor doelgroepen en sociale thema's

Het beleidskader wonen mag niet enkel terugvallen op de vergelijking van vraag en aanbod. Bij de uitwerking van het beleidskader wonen moet er voldoende aandacht zijn voor specifieke doelgroepen, zoals de huisvesting voor senioren (bejaardentehuizen, serviceflats), arbeidsmigranten, studenten en voor thema's zoals vergrijzing, zorg, gezinsverdunding, sociaal en betaalbaar wonen.

Ook het aspect 'erfgoed' mag niet vergeten worden bij de uitwerking van kwalitatieve richtlijnen voor de verbetering van de woonomgevingen.

(5, 25, 44, 55)

→ **Het beleidskader wonen moet rekening houden met verschillende doelgroepen en thema's zoals vergrijzing, zorg, gezinsverdunding, sociaal en betaalbaar wonen en erfgoed.**

Het voorontwerp beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen' streeft naar een divers, duurzaam en kwaliteitsvol woonaanbod afgestemd op de veranderende woonbehoeftes voor alle Limburgers. De provincie stimuleert zo alternatieve woonvormen opdat er een nieuw, betaalbaar, kwaliteitsvol en duurzaam Limburgs woonlandschap uitgebouwd wordt.

De provincie zal in co-creatie en afstemming met de lokale besturen de gemeenschappelijke uitgangspunten ondersteunen en versterken, bijvoorbeeld rond kwaliteitsvol wonen voor elke Limburger. Volgende acties dragen hiertoe bij:

- *Actie W-1.4: Onderzoeken van mogelijkheden voor betaalbaar wonen in samenwerking met de sociale woonorganisaties en de gemeenten*
- *Actie W-2.2: Inzetten op woon- en leefkwaliteit in lokale kernen*
- *Actie W- 3.1: Uitbouwen van een expertisecentrum 'wonen en ruimte'.*

Nood aan een bindend kader met instrumenten

Er is nood aan een richtinggevend en sturend beleidskader mét instrumenten en financiële middelen om de doelstellingen in de praktijk om te zetten en om ongunstige ontwikkelingen te stoppen die kernen verzwakken, de mobiliteit doen toenemen of de resterende open ruimte innemen. Zonder dwingend kader en de nodige budgetten blijven aspecten zoals kernversterking (binnen de landelijke gemeenten), het schrappen van juridische ontwikkelbare gronden of het bevrozen van (deels) aangesneden woonuitbreidingsgebieden dode letter. Het is nog niet duidelijk welke rol de provincie hierin zal opnemen en hoe ze steden en gemeenten hierin zal ondersteunen.

De huidige inkomstenstromen voor gemeentes (o.b.v. aantal woningen en bedrijven) moeten herbekeken worden en vervangen worden door andere inkomsten. Zo niet zullen gemeenten (in een onderlinge concurrentiestrijd) proberen om zoveel mogelijk woningen en bedrijven op hun grondgebied te realiseren en zal de beoogde bovenlokale woningprogrammatie louter theorie blijven, zeker als de normen in het Beleidsplan Ruimte Limburg niet bindend zijn.

De doelstellingen zullen niet gehaald worden als het Beleidsplan Ruimte Limburg enkel een 'verbindend' document is. Er zijn bindende afspraken of overeenkomsten met de gemeenten nodig, waar vanuit de hogere overheid ook toezicht op gehouden wordt en consequenties aan verbonden zijn als ze niet worden nageleefd. Daarbij bestaat het risico dat gemeenten in hun beleidsvrijheid beslissingen nemen die ingaan tegen de provinciale en Vlaamse visie.

(38, 44, 51, 55, 56)

→ *Om de doelstelling van kernversterking te kunnen realiseren is er een afdwingbaar, bindend kader nodig met de nodige instrumenten en financiële middelen.*

In de strategische visie van het voorontwerp beleidsplan zijn 2 acties hierrond opgenomen:

- *Actie SV-7: Opzetten van een fonds om de ruimtelijke transitie uit te voeren.*
- *Actie SV-11: Ontwikkelen van instrumenten om de ruimtelijke visie van het beleidsplan door te vertalen naar de vergunningverlening.*

In het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen' zijn 2 acties hierrond opgenomen:

- *Actie W-1.5: Opmaken van provinciale stedenbouwkundige verordeningen om nieuwe woonontwikkelingen te sturen.*
- *Actie W-1.6: Opmaken van provinciale RUP's om juridisch woonaanbod te schrappen.*

In al de beleidskaders zijn acties opgenomen om provinciale RUP's op te stellen (als bindende instrumenten).

Overleg met gemeenten

Gemeenten moeten betrokken worden bij het bepalen van de criteria, de categorisering en definiëring van kernen en de opmaak van het beleidskader. Dat is belangrijk omdat het beleidskader een leidraad wordt voor de advies- en vergunningverlening van de provincie en het omgaan met verdichtingsinitiatieven. Gemeenten kunnen vanuit hun kennis en vergunningspraktijk hiervoor nuttige input leveren.

Het creëren van voldoende draagvlak om de studie van de Regionale Woningmarkten door te vertalen in richtinggevende en/of bindende richtlijnen vereist alleszins voldoende overleg en een volwaardig participatief proces met de lokale besturen.

(22, 25, 44, 55)

→ *Overleg met gemeenten over de categorisering van kernen en het beleidskader wonen is noodzakelijk.*

Gemeenten werden betrokken bij de opmaak van het voorontwerp beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen'. Er werd eind 2019 een participatietraject opgestart omdat we streven naar een beleidskader dat gedragen wordt door de gemeenten en dat mee de richtlijnen biedt voor de gemeentelijke beleidskaders 'wonen'. De lokale besturen werden betrokken o.a. om de analyse van de studie van de regionale woningmarkten en de categorisering van de kernen aan de praktijk te toetsen. Zo werden er bilaterale sessies georganiseerd voor elke Limburgse gemeente apart. Er was steeds een ambtelijke en politieke vertegenwoordiging uitgenodigd. In deze overlegonden werd de inbreng en reflectie van de gemeenten gevraagd vanuit hun eigen beleidsvisie op de resultaten uit de studie van de regionale woningmarkten. Deze consultatieronde werd afgerond in juli 2020. Gemeenten konden nadien nog opmerkingen formuleren op het verslag. De geleverde inhoudelijke opmerkingen werden verwerkt in de kerntypering. In december 2020 werden woontafels opgericht waarbij de gemeenten per woningmarkt werden uitgenodigd en opnieuw geconsulteerd. De resultaten van de kerntypering dienden als basis voor het overleg.

Het volledige overzicht van de overlegmomenten kan geraadpleegd worden in de procesnota op www.limburg.be/procesnotaruimtepact2040.

Behoeftte aan een ondersteunende rol van de provincie

De provincie moet ook een ondersteunende en sensibiliserende rol opnemen om gemeentebesturen te helpen bij de opmaak van beleidskaders rond wonen en bij de praktische uitwerking van het complexe vraagstuk rond veranderende woonbehoeften en kwalitatieve verdichting. Dit kan door kennisdeling, financiële tegemoetkomingen, het kenbaar maken van best practices of het opzetten van voorbeeldprojecten.

(25, 43, 50)

➔ *De provincie moet de gemeenten ondersteunen bij de uitwerking van een kwalitatief woonbeleid.*

Gemeenten werden tijdens de regionale woontafels in december 2020 bevroagd over welke provinciale ondersteuning nood was. Verschillende ondersteunende acties werden zo in het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskeren' opgenomen:

- *Actie W-1.4: Onderzoeken van mogelijkheden voor betaalbaar wonen in samenwerking met de sociale woonorganisaties en de gemeenten,*
- *Actie W-1.5: Opmaken van provinciale stedenbouwkundige verordeningen om nieuwe woonontwikkelingen te sturen,*
- *Actie W-2.1: Opmaken van een stedenbouwkundige voorbeeldverordening 'woonkwaliteit' in overleg met lokale besturen,*
- *Actie W-2.2: Inzetten op woon- en leefkwaliteit in lokale kernen,*
- *Actie W- 3.1: Uitbouwen van een expertisecentrum 'wonen en ruimte'*

samenAandachtspunten vanuit lokale situaties

- Hasselt heeft een bepalende rol in de regio, zeker op vlak van ruimtelijke ordening en mobiliteit. Van daaruit kan Hasselt ook sturend en richtinggevend zijn voor het Beleidsplan Ruimte Limburg. (59)
 - o *De provincie kiest er expliciet voor om haar stedelijkheid te versterken. In het voorontwerp beleidsplan speelt Hasselt (samen met Genk) daar een prominente rol in. Hasselt-centrum wordt als regionaalstedelijke kern getypeerd. In het beleidskader 'economische ruimte' wordt Hasselt als provinciale economische drager en de 'innovatieregio Hasselt-Genk' als ruimtelijk-economisch systeem aangeduid.*
- Pelt heeft een rol als centrumgemeente in Noord-Limburg omwille van heel wat (visievorming m.b.t.) strategische projecten zoals Campus-Noord, inrichtingsstudie ziekenhuisomgeving, masterplan Haspershoven, nieuwe WICO-campus nabij station, verplaatsing station Overpelt met realisatie mobipunt, RUP Nolimpark, Centrumvisie Pelt en strategische visie Dommel als groenblauw netwerk. (12)
 - o *Pelt vervult binnen haar woningmarkt Noordwest-Limburg samen met Lommel een centrumfunctie. De kernen Neerpelt en Overpelt werden dan ook getypeerd als bovenlokale kernen, zijnde provinciaalstedelijke kern. In het beleidskader 'economische ruimte' wordt Pelt als provinciale economische drager en de 'cluster Lommel-Pelt' als ruimtelijk-economisch systeem aangeduid.*
- Lommel heeft een belangrijke rol als kleinstedelijk en strategisch gebied binnen (Noord)-Limburg en de grensoverschrijdende regio door een sterk uitgebreid voorzieningenniveau met een regioverzorgende draagwijdte. Lommel past perfect binnen het principe van Transit Oriënted Development. De multimodale ontsluiting van de bedrijvigheid/logistieke knopen in Lommel (via water, spoor, weg), de fietsnelweg en een doortrekking van Spartacus tot in Lommel, moet meegenomen worden in de bepaling en beoordeling van de knooppuntwaarde. (50)
 - o *Lommel vervult binnen haar woningmarkt Noordwest-Limburg samen met Pelt een centrumfunctie. De kern Lommel werd dan ook getypeerd als een bovenlokale kern, zijnde provinciaalstedelijke kern. In het beleidskader 'economische ruimte' wordt Lommel als provinciale economische drager en de 'cluster Lommel-Pelt' als ruimtelijk-economisch systeem aangeduid.*
- Hechtel-Eksel beschikt over belangrijke troeven inzake multimodaliteit, bereikbaarheid en ontsluiting door de kruising van de Noord-Zuid-verbinding en de oost-west-gerichte N73. (45)
 - o *De kern Hechtel werd in het voorontwerp beleidsplan als specifieke kern met randvoorwaarden getypeerd binnen de woningmarkt Noordwest-Limburg. Het toekomstig ontwikkelingspotentieel van deze kern hangt af van het complex project Noord-Zuid-Limburg.*
- Houthalen-Helchteren is een belangrijke draaischijf inzake mobiliteit in Limburg met een daarbij horend gepast ontwikkelingsperspectief op vlak van wonen, werken en voorzieningen. De verhoging van de knooppuntwaarde van Houthalen-Centrum via gerichte investeringen in het collectief vervoerssysteem moet alle mogelijke ondersteuning krijgen (sneltramlijn of activering spoorlijn 18 + realisatie Noord-Zuidverbinding). Houthalen-Helchteren focust vooral op het versterken van de kern Houthalen en heeft niet de intentie om de kern Helchteren sterk te laten groeien. (31)
 - o *De input van Houthalen-Helchteren tijdens de overlegsessies rond de regionale woningmarkten werd verwerkt in het voorontwerp beleidsplan. Het stedelijk weefsel van de gemeente Houthalen-Helchteren is op Houthalen gericht. Het complex project Noord-Zuid-Limburg (NZL) zal het beeld van Houthalen grondig wijzigen. Houthalen werd getypeerd als een strategische kern op woningmarktniveau (met randvoorwaarde) en Helchteren als een specifieke kern met randvoorwaarden. Het toekomstig ontwikkelingspotentieel hangt af van de scenariokeuze in het complex project NZL.*
- Paal (Beringen) is voor voorzieningen, mobiliteit en tewerkstelling voor een groot stuk aangewezen op Diest, Vlaams-Brabant en de Vlaamse Ruit. Paal verdient gelijke ontwikkelingskansen als Beringen-Centrum omwille van zijn ligging, demografische ontwikkeling, voorzieningen, mobiliteitspotentieel en tewerkstellingsmogelijkheden. (32)
 - o *De kern Paal ligt binnen de woningmarkt West-Limburg. Deze woningmarkt wordt gevormd door de gemeenten Beringen, Ham, Leopoldsborg, Tessenderlo en Heusden-Zolder. Typisch aan deze woningmarkt is de hoge verwevenheid tussen de nederzettingen, natuur en economie. Er bevinden zich geen uitgesproken centrale kernen. Binnen het netwerk situeren zich wel twee kleinstedelijke*

gebieden nl. Beringen en Leopoldsburg. Deze provinciaalstedelijk getypeerde kernen moeten versterkt worden opdat ze hun rol kunnen opnemen. Paal werd binnen het beleidskader wonen in stads- en dorpskernen als lokale woonkern getypeerd. Gemeentelijke autonomie staat bij de lokaal getypeerde kernen voorop. De stad bepaalt dus zelf de verdeling inzake woonaanbod, rekening houdend met de strategie uitgewerkt in de gebiedsprofielen.

- Sint-Truiden heeft enkele grote dorpen met heel wat voorzieningen (Velm, Zepperen) die in de studie van de Regionale Woningmarkten als niet/minder kansrijk worden aangeduid omwille van het beperkt openbaar vervoersaanbod. Toch is verdere groei op schaal van het dorp en hun ommeland aangewezen, wat tevens aanleiding kan geven tot een verbetering van het OV en de knooppuntwaarde. De ontwikkeling volgt niet geheel de logica van het OV-aanbod, maar verhoogt wel de potentiële vraag naar OV. Daarentegen worden enkele kleine dorpen in de buurt van het stedelijk gebied (Gorseem, Duras, Wilderen, Halmaal) wel als kansrijk gezien in de provinciale studie omwille van hun nabijheid bij een OV-knooppunt (station). Een versterking hiervan is volgens de gemeentelijke beleidsvisie niet aan de orde. (58)
 - o *Sint-Truiden is als kleinstedelijk gebied de centrale kern binnen de woningmarkt Zuidwest Limburg en werd getypeerd als een provinciaal stedelijke kern. Daarnaast werd Brustem als specifieke kern getypeerd omwille van haar positionering en een goed voorzieningen niveau. De overige kernen van Sint-Truiden zijn lokale woonkernen. Bij deze kernen staat de gemeentelijke autonomie voorop. De stad bepaalt dus zelf de verdeling inzake woonaanbod, rekening houdend met de strategie uitgewerkt in de gebiedsprofielen.*

RS3 VERVOERSVERBINDINGEN UITBOUWEN

Het STOP-principe

Er moet duidelijk gekozen worden om het STOP-principe⁴ in alle ruimtelijke strategieën toe te passen. De indruk bestaat dat de auto nog steeds op de eerste plaats komt. Bij de beschrijving van Transit Oriented Development wordt te weinig nadruk gelegd op het inzetten op duurzame modi.

Het ruimtelijk beleid moet ertoe leiden dat personenwagens een minder prominente plaats opeisen, niet enkel in het aantal verplaatsingen maar ook ruimtelijk door het herdenken van bestaande infrastructures (bijv. ontharding). Het STOP-principe moet in het ruimtegebruik zichtbaar worden. De inschakeling van het buurtwegennetwerk of verlaten lijninfrastructures (zoals het Kolenspoor of het Fruitspoor) biedt potenties om actieve modi meer te stimuleren. Een visie over het fijnmazig netwerk voor voetgangers ontbreekt nog.

(41, 44, 53, 55)

→ **Het STOP-principe moet consequent toegepast worden.**

De globale mobiliteitsvisie voor Limburg wordt uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door overleg en samenwerking tussen de provincie en de vervoerregioraad. De verdere uitwerking en concretisering van het RMPL zal uitwijzen in welke mate het STOP-principe concreet zal doorwerken in doelstellingen en concrete acties.

De provincie kiest er alvast wel voor om in het voorontwerp beleidsplan maximaal in te zetten op een modal shift naar een duurzamere mobiliteit door aandacht en ruimte te geven aan de voetganger en de fietser maar ook door overkoepelende ruimtelijke principes als kernversterking, het inzetten op nabijheid en concentratie van functies te hanteren. (zie strategische doelstelling 3)

De provincie kiest er ook expliciet voor om meer ruimte te geven aan de fiets (zie strategische doelstelling 7). Deze keuze sluit aan bij de bevoegdheden en middelen die de provincie zelf heeft in het mobiliteitsbeleid. Dit wordt mee tot uitvoering gebracht door acties:

- *SV-8: toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsnetwerken;*
- *SV-9: opmaken en toepassen van een fietstoets.*

⁴ Met het STOP-principe gaat de prioriteit eerst naar Stappen, dan Trappen (fiets), vervolgens Openbaar vervoer en dan pas naar Personenwagens.

Fietsen

Het beleidskader fietsen moet een globale visie uitwerken op de regionale fietsstructuren en de hiërarchie van fietsverbindingen. Daarbij is de relatie van het fietsen met het openbaar/collectief vervoer en andere verkeersmodi cruciaal voor vlotte voor- en natrajecten. Een afstemming van die verschillende netwerken op elkaar is een voorwaarde om te komen tot een performant vervoerssysteem (combimobiliteit).

Voor strategische fietsprojecten (bijv. fietssnelwegen) moet ingezet worden op een prioritering naargelang de noodzaak aan (nieuwe) verbindingen en de huidige verkeersfiles die ermee opgelost kunnen worden.

Het beleidskader fietsen mag niet eenzijdig vanuit fietsen benaderd worden, maar moet de belangen van alle ruimtegebruikers meenemen. Op landbouwwegen komen regelmatig conflicten met fietsers voor. Veiligheid is een belangrijk issue, maar de fietsers mogen als medegebruikers geen beperkingen opleggen ten aanzien van het hoofdgebruik landbouw.

De aanleg van fietsverbindingen moet steeds gebeuren vanuit de principes van zuinig ruimtegebruik en multifunctionaliteit. Conflictarm is de boodschap. Conflictvrije fietspaden zijn een ideaal wensbeeld, maar dat resulteert meestal in bijkomende verharding en ruimte-inname, hetgeen niet gewenst is. De modal-shift kan positief beïnvloed worden door de huidige weginfrastructuur strategisch te herzien voor het fietsen, eerder dan door nieuwe verhardingen aan te leggen. De ambitie mag zelfs zijn om alle hoofdwegen uit te bouwen tot fietssnelwegen.

(20, 46, 50, 53, 55)

→ **Het beleidskader fietsen moet een globale visie voor het fietsnetwerk uitwerken met aandacht voor alle ruimtegebruikers, combimobiliteit en principes van zuinig ruimtegebruik.**

De provincie zal geen afzonderlijk beleidskader voor fietsen uitwerken. Het bovenlokaal fietsbeleid wordt samen met de uitdagingen en doelstellingen voor de andere vervoersmodi onderzocht en uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Dit moet leiden tot een globale mobiliteitsvisie voor Limburg met daarin maatregelen voor de verbetering van de doorstroming, de verkeersveiligheid, het fietsbeleid en de combimobiliteit. Een geïntegreerde aanpak van mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling wordt nagestreefd en een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door overleg en samenwerking tussen de provincie en de vervoerregioraad.

Toch kiest de provincie ervoor om het (ruimtelijk) belang van de fiets te onderstrepen in een afzonderlijke strategische doelstelling en bijbehorende acties:

- *SD 7: Meer ruimte geven aan de fietser;*
- *Actie SV-8: Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsnetwerken;*
- *Actie SV-9: Opmaken en toepassen van een fietstoets.*

Het voorontwerp beleidsplan doet zelf geen uitspraak over concrete verkeerssituaties waarbij conflicten tussen verschillende weggebruikers kunnen ontstaan. Bij de opmaak en verdere uitwerking van plannen en instrumenten, zoals de fietstoets (actie SV-9) wordt er wel rekening gehouden met het ruimtegebruik van alle vervoersmodi. Multifunctioneel en zuinig ruimtegebruik en een minimum aan bijkomende verharding en zelfs ontharding zijn overkoepelende ruimtelijke principes die evenzeer van toepassing zijn bij fiets- en weginfrastructuur. Meer ruimte is vaak wel nodig om comfortabel te fietsen en conflicten te vermijden. Waar mogelijk bieden gedeeld weggebruik of een herindeling of omvorming van bestaande weginfrastructuur een oplossing, maar waar noodzakelijk en ruimtelijk verantwoord moeten verhardingen voor conflictvrije fietsinfrastructuur ook mogelijk zijn.

Het openbaar vervoer

Er is momenteel nog geen kwalitatief openbaar vervoersaanbod met goede interne verbindingen in Limburg tussen Hasselt en de verschillende regio's. Het volledige Spartacusplan blijft daarom een belangrijk infrastructuurproject voor Limburg dat gerealiseerd moet worden. Bedenking hierbij is dat Spartacus voor Noord- en Oost-Limburg wellicht een verbetering zal inhouden, maar minder voor Noordoost-Limburg.

Er moet een flexibel, gebiedsdekkend, toegankelijk en klantvriendelijk openbaar vervoersaanbod uitgebouwd worden, met garanties voor kansengroepen om vervoersarmoede en isolement tegen te gaan. In openbaar vervoersarme gebieden moeten bestaande lokale busverbindingen tussen kernen blijven bestaan. Deze mogen niet gesupprimeerd worden ten voordele van het verhogen van de frequentie van andere buslijnen in het streven naar een optimalere openbaar vervoersontsluiting tussen beter gelegen en goed uitgeruste kernen. Het is onduidelijk wat het aanvullend vervoer of vervoer op maat inhoudt, hoe mobipunten op lokaal niveau worden ingericht en of dit wel haalbaar is in landelijke kernen en kleine plattelandsgemeenten.

Het nog uit te werken kernnet voor openbaar vervoer ter uitvoering van het decreet basisbereikbaarheid moet voldoende rekening houden met bedrijventerreinen, toeristische polen en ontwikkelingspolen om het woon-werkverkeer te faciliteren. De relatie tussen grote bedrijventerreinen en omliggende kernen en dorpen mag niet onderschat worden. Dergelijke tewerkstellingsconcentraties genereren heel wat verplaatsingen. Hier moet een goed openbaar vervoersnet opgeënt worden.

(12, 20, 22, 27, 39, 42, 45, 49, 53, 56, 57)

➔ **Samen met de realisatie van het Spartacusplan, moet er een gebiedsdekkend openbaar vervoersaanbod uitgewerkt worden.**

De globale mobiliteitsvisie voor Limburg, waar het kernnet voor openbaar vervoer een deel van is, wordt uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door overleg en samenwerking tussen de provincie en de vervoerregioraad. Een betere multimodale bereikbaarheid en een modal shift naar een situatie waarbij het aandeel autoverplaatsingen maximaal 60% bedraagt en 40% duurzaam wordt afgelegd, zijn alvast gedeelde ambities voor zowel het RMPL als het voorontwerp beleidsplan ruimte.

Het belang van de relatie tussen grote bedrijventerreinen en omliggende kernen is, samen met andere contextuele factoren, meegenomen bij de uitwerking van de kerntypering in het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen'.

Het gemotoriseerd vervoer

Een vlotte Noord-Zuidverbinding is een essentieel onderdeel in het mobiliteitsnetwerk in Limburg. Dit blijft een belangrijk infrastructuurproject dat gerealiseerd moet worden.

Door het gebrek aan openbaar vervoer, zijn mensen in Limburg gedwongen om één of meerdere auto's aan te schaffen om aan hun maatschappelijke behoeften te kunnen voldoen. Het vervoer over de weg (personen- en goederenvervoer) kan dus niet uitgegomd worden, zeker niet zolang er onvoldoende valabele alternatieven bestaan. Het wegwerken van missing links en juiste sturing van doorgaand verkeer versus bestemmingsverkeer blijft aan de orde.

De aanname in de toekomstvisie dat het (gemotoriseerd) verkeer gedaald is, is voorbarig. Een stand-still of vertraagde groei is eveneens mogelijk en denkbaar. De ambitie om een economische topregio te worden in Europees perspectief kan mogelijk leiden tot meer verkeer. Dit kan conflicteren met de ambitie om het aantal autokilometers te verminderen.

(12, 27, 40, 42, 45, 51, 53)

→ **Inzet op weginfrastructuur, waaronder de realisatie van de Noord-Zuid-verbinding, blijft nodig.**

Het voorontwerp beleidsplan erkent dat het auto- en vrachtverkeer ook in de toekomst nog een wezenlijke rol zal spelen in Limburg. Gerichte en selectieve investeringen in de weginfrastructuur blijven belangrijk. Concrete maatregelen en keuzes hiervoor zullen worden opgenomen in de globale mobiliteitsvisie voor Limburg die wordt uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door overleg en samenwerking tussen de provincie en de vervoerregioraad. Het toekomstperspectief voor 2040 schetst inderdaad een beeld waarin het aantal autokilometers zijn afgenomen. Dit ambitieuze doel blijft behouden en sluit aan bij het Vlaamse mobiliteitsbeleid dat een modal shift beoogt naar een situatie waarbij het aandeel autoverplaatsingen maximaal 60% bedraagt en 40% duurzaam wordt afgelegd.

Zowel in het beleidskader 'economische ruimte' als het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen' is duurzame bereikbaarheid meegenomen in de visie en als criterium voor ruimtelijke keuzes en selecties. Dit moet alvast bijdragen aan de mogelijkheden voor economische groei zonder bijkomende autokilometers.

De grensoverschrijdende verbindingen

Gelet op de specifieke geografische ligging van Limburg, moet er aandacht zijn voor goede en snelle verbindingen met kernen en economisch belangrijke gebieden in de aangrenzende regio's, ook over de landsgrens. Een goede grensoverschrijdende bereikbaarheid, zoals naar Weert en Eindhoven, is essentieel voor de economische kracht van Noord-Limburg. Dit is even belangrijk als de noodzakelijke verbetering van de verbinding naar Midden-Limburg. Zowel de realisatie van het Spartacusplan als de Noord-Zuidverbinding (en de N69 richting Eindhoven) hebben een meerwaarde binnen die grensoverschrijdende relaties.

(8, 12, 27, 49, 50)

→ *Goede grensoverschrijdende verbindingen zijn essentieel.*

Grensoverschrijdende verbindingen zijn, gezien de ligging van Limburg, dermate belangrijk dat de aandacht voor grensoverschrijdende aspecten als overkoepelend engagement is meegenomen in het voorontwerp van strategische visie van het beleidsplan.

De globale mobiliteitsvisie voor Limburg, waaronder de grensoverschrijdende verbindingen, wordt uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door overleg en samenwerking tussen de provincie en de vervoerregioraad.

Regionaal mobiliteitsplan

Het lopende planproces van het ruimtelijk beleidsplan moet goed afgestemd worden op de bevindingen van de Vervoerregioraad Limburg en de opmaak van het regionaal mobiliteitsplan, zeker voor wat betreft het afbakenen van de 'provinciale werven'. Daarom is het zinvol om het departement MOW te betrekken in de uitwerking van het beleidsplan in het algemeen en van het vooropgestelde beleidskader fietsen in het bijzonder.

Bij de opmaak van het regionaal mobiliteitsplan moet er, naast de bereikbaarheid van kernen en plekken van tewerkstelling, voldoende aandacht gaan naar de bereikbaarheid van toeristisch-recreatieve polen en het gebruik van mobipunten door (internationale) bezoekers.

Een ander aandachtspunt is de implementatie van het uitgewerkte vrachtroutenetwerk en bijhorende flankerende maatregelen (tonnagebeperking en controle) om zwaar verkeer doorheen dorpskernen te weren.

De nadruk van de rol van de provincie in de vervoerregioraad moet liggen op een adviserende functie.

(22, 25, 40, 41, 48)

→ Het Beleidsplan Ruimte Limburg moet afgestemd worden met het regionaal mobiliteitsplan.

De gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Limburg en de gewenste mobiliteitsontwikkelingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Gezien beide processen gelijktijdig verlopen, wordt op regelmatige tijdstippen de evolutie van beide processen wederzijds toegelicht. Omwille van het samenvallen van de grenzen van provincie en vervoerregio, maakt de provincie Limburg ook decretaal deel uit van de vervoerregioraad. De gedeputeerde van mobiliteit Bert Lambrechts neemt op vraag van de gemeentebesturen daarbij de rol van co-voorzitter van de vervoerregioraad op zich. Dat is uniek in Vlaanderen en een bijkomende garantie voor een goede afstemming van beide processen.

De globale mobiliteitsvisie voor Limburg wordt uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Een betere multimodale bereikbaarheid en een modal shift 60/40, zijn alvast gedeelde ambities voor zowel het RMPL als het voorontwerp beleidsplan. Om deze mobiliteitstransitie te realiseren steunt het RMPL op drie peilers: Mobiliteitsaanbod, Gedrag en Ruimte. De vervoerregioraad legde de trekkersrol voor het bepalen van de bouwstenen van de peiler Ruimte bij de provincie Limburg. Deze trekkersrol wordt opgenomen in het kader van de opmaak van het Beleidsplan Ruimte Limburg.

Twee van de zeven strategische doelstellingen (SD3 en SD7) leggen een uitgesproken link tussen ruimte en mobiliteit.

Behoeft aan een actievere rol van de provincie

Er worden geen concrete initiatieven of maatregelen voorgesteld om de ambitie op vlak van mobiliteit waar te maken, zoals de realisatie van de modal shift. De acties die de provincie neemt op vlak van mobiliteit zijn onvoldoende voor de uitdagingen en de ambitie.

Daarom is het zinvol om een beleidskader en visie uit te werken rond de verbetering van de basisbereikbaarheid, rekening houdend met het Spartacusplan. Daarnaast kan de provincie een voortrekkersrol opnemen in de uitbouw van grensoverschrijdende verbindingen en een intergemeentelijk vervoerssysteem dat uitgerold wordt naast het kernnet binnen de vervoerregio Limburg.

De provincie moet ook een actieve sturende rol opnemen in de planning en begeleiding van gebiedsgerichte mobiliteitsprojecten en hun intensieve trajecten, zoals bij het Kolenspoor.

(4, 9, 12, 22, 25, 31, 44, 53, 55)

→ **De provincie moet een actievere rol opnemen voor mobiliteit door een visie uit te werken rond basisbereikbaarheid en in te zetten op concrete gebiedsgerichte projecten.**

Het decreet Basisbereikbaarheid geeft de vervoerregio's de opdracht om in regionale mobiliteitsplannen een beleidskader en visie uit te werken waarin de verschillende mobiliteitsnetwerken en -modi op elkaar worden afgestemd. In de vervoerregioraad Limburg werkt provincie Limburg mee aan de opmaak van dit plan en bewaakt ze ook de afstemming met het beleidsplan ruimte. Dit plan vormt het kader, waarvan de uitwerking in concrete initiatieven vertaald worden. Concrete processen zoals de uitbouw van een fietssnelwegennetwerk, de uitbouw van mobiliteitsknooppunten, het garanderen van vervoer op maat voor doelgroepen en de ontwikkeling van gebiedsgerichte projecten zoals het Kolenspoor lopen nu reeds parallel met het proces van het regionaal mobiliteitsplan.

De globale mobiliteitsvisie voor Limburg wordt uitgetekend in het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL). Een betere multimodale bereikbaarheid en een modal shift 60/40, zijn alvast gedeelde ambities voor zowel het RMPL als het voorontwerp beleidsplan ruimte. Twee van de zeven strategische doelstellingen (SD3 en SD7) leggen een uitgesproken link tussen ruimte en mobiliteit. Een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door regelmatig overleg en een continue samenwerking tussen de provincie en het Departement Mobiliteit en Openbare Werken, dat de Vervoerregioraad ondersteunt. Het is een onmiskenbare opportuniteit dat het grondgebied van onze provincie samen valt met de afbakening van de vervoerregio Limburg. Zoals bepaald in omzendbrief MOW-2019-01 kan de provincie hierdoor immers als vast lid een belangrijke, actieve rol opnemen in de vervoerregio, o.a. door het voorzitterschap van de gedeputeerde van mobiliteit.

Daar waar meerdere uitdagingen of ontwikkelingsopportuniteiten van het beleidsplan ruimte samenkomen, zet de provincie in op ruimtelijke strategische projecten. Dergelijke projecten in uitvoering van het beleidsplan ruimte zal de provincie op projectmatige, geïntegreerde, gebiedsgerichte en in partnerschap met andere overheden en actoren aanpakken. Zij zal hiervoor een gebiedsagenda opstellen met concrete keuze van acties aan de hand van opportuniteiten, subsidiemogelijkheden en de prioriteiten en acties binnen haar beleidsdomeinen (SV-3)

De provincie neemt nu al een sturende en coördinerende rol op zich in gebiedsgerichte projecten, zoals bij het Kolenspoor. De ontwikkeling van de fietssnelweg Kolenspoor is daarin één van de structuurbepalende elementen, maar een gebiedsgericht project zoals het Kolenspoor is een integraal project waarin meerdere beleidsdomeinen samenkomen en dat veel ruimer gaat dan een mobiliteitsproject. Ook in dat integraal proces neemt de provincie actief een sturende rol op zich.

Investerings in fietsinfrastructuur

Er moeten voldoende financiële middelen vrijgemaakt worden voor de aanleg van goede, veilige (functionele) fietsinfrastructuren om van de fiets een volwaardig vervoersalternatief te maken. Ook gemeenten moeten financieel ondersteund worden bij de uitbouw van de fietsinfrastructuur. Een afbouw van de provinciale budgetten (zoals aangekondigd artikel in Het Belang van Limburg van 08/01/2020) is niet in overstemming met de visie om van Limburg een fietsprovincie te maken en met de ruimtelijke strategie om voluit in te zetten op fietsbeleid en -infrastructuur.

Er moet prioritair gestreefd worden naar een betere kwaliteit van fietspaden en de aanleg van vrijliggende of afgescheiden fietspaden bij de heraanleg van (gewest)wegen. Ook de fietsinfrastructuur op bedrijventerreinen moet nog verbeteren en kan misschien gefinancierd worden via payback-systemen van de inkomsten van de bedrijventerreinen.

(9, 22, 25, 44, 53, 55)

→ **Investerings in fietsinfrastructuur mogen niet afgebouwd worden.**

De provincie blijft investeren in (bovenlokale) fietsinfrastructuur, o.a. via de realisatie van fietssnelwegen en het fietsfondsreglement. In de gebiedsgerichte projecten die de provincie uitvoert (en waar ze dus middelen in investeert), is de bovenlokale fietsinfrastructuur vaak een van de dragers van het project (bijv. Kolenspoor, Fruitspoor, ...)

Het voorontwerp beleidsplan ruimte doet zelf geen uitspraak over de concrete financiering van fietsinfrastructuur, maar faciliteert de verdere uitbouw en voortdurende kwaliteitsverbetering van de bovenlokale fietsroutenetwerken en bijhorende fietsinfrastructuur. Het (ruimtelijk) belang van de fiets wordt benadrukt door:

- *SD 7: Meer ruimte geven aan de fietser;*
- *Actie SV-8: Toetsen van alle adviezen en beslissingen in het ruimtelijk beleid aan de bovenlokale fietsnetwerken;*
- *Actie SV-9: Opmaken en toepassen van een fietstoets.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Pelt: De realisatie van de omleidingsweg N71 rond Neerpelt is noodzakelijk voor betere mobiliteit, veiligheid en leefbaarheid. (12)
- Pelt: Bij de realisatie van de IJzeren Rijn doorheen de kern van Pelt moet er aandacht zijn voor de leefbaarheid en veiligheid. (12)
- Noord-Limburg: Voor Noord-Limburg is een treinverbinding met Weert en een rechtstreekse verbinding met Brussel voor personenvervoer van groot belang. (12)
- Lanaken: De Albertterminal in Lanaken heeft als spoorterminal een belangrijke rol te spelen in het goederenvervoer. (24)
- Lommel: Om het vervoer over water verder te stimuleren moet er in Lommel een nieuwe sluis gebouwd worden ter hoogte van de Blauwe Kei. (50)
- As: In As zijn er een aantal maatregelen nodig die een verbetering zouden betekenen voor de mobiliteit, bijv. het voorzien van een bovenlokale functionele fietsverbinding tussen As-Centrum en Dilsen-Stokkem (niet via de N75, maar via een parallel/alternatief tracé), de aanleg van een ongelijkgrondse kruising tussen de N75 en N730 en de herinrichting van het kruispunt N723/N763 (ter hoogte van gemeentehuis As-Centrum). (25)
- As: Tussen As en de dichtstbijzijnde halte van Spartacus lijn 2 moet een volwaardige, rechtstreekse en snelle verbinding gerealiseerd worden. Daarnaast moet er naar een goede OV-ontsluiting van de gebouwen van vzw Arbeidskansen (As) gestreefd worden en naar een betere verbinding met OV voor schoolverplaatsingen tussen As en Dilsen en Lanklaar. (25)
- Hechtel-Eksel: De site Prijzenklopper heeft een strategische ligging i.f.v. een mobipunt of het Spartacusplan. (45)
- Bree: De lokale busverbindingen Bree-Beek en Bree-Gerkenberg mogen niet gesupprimeerd worden. (39)
- Lommel: Het tracé van Spartacuslimijn 3 moet doorgetrokken worden tot in Lommel (centrum en station). Dit biedt kansen voor de ontsluiting en bereikbaarheid van het Mariaziekenhuis in Pelt en de industrieterreinen Nolimpark en Kristalpark. (50)
- Sint-Truiden: Een kwalitatieve uitbouw van de OV-verbinding Landen-St-Truiden-Hasselt-Genk is essentieel. (58)
- As: De fietssnelweg Beringen-Maasmechelen i.h.k.v. het project Kolenspoor is prioritair. Deze as heeft een grote waarde en potentie op functioneel en toeristisch vlak en biedt kansen voor combimobiliteit door de aanknopingen met het reguliere spoornetwerk. (25)
- West-Limburg: Een vlotte fietsverbinding (fietssnelweg) vanuit Beringen en West-Limburg naar Diest is noodzakelijk, evenals een goede ontsluiting naar het station van Diest. (32)
- West-Limburg: Een heropening van de spoorlijn tussen Diest en Leopoldsburg kan zorgen voor een goede spoorontsluiting van West- en Midden-Limburg naar Leuven en Brussel. (1)

De bovenstaande aandachtspunten vanuit lokale situaties kunnen best ingebracht worden in het opmaakproces van het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg 2030-2050 (RMPL).

Het RMPL werkt de globale mobiliteitsvisie uit voor Limburg voor de fiets, het openbaar vervoer, de auto en het vrachtvervoer. Het plan legt de belangrijkste mobiliteitsuitdagingen en doelstellingen vast, tekent het bovenlokaal openbaar vervoersnetwerk uit en stelt maatregelen voor de verbetering van de doorstroming, de verkeersveiligheid, de leefbaarheid, het fietsbeleid en de combimobiliteit voor.

De Vervoerregioraad stelt het RMPL vast. Zoals bepaald door omzendbrief MOW-2019-1 is elke gemeente als vast lid vertegenwoordigd in de Vervoerregioraad.

Een maximale overeenstemming tussen het RMPL en het Beleidsplan Ruimte Limburg wordt beoogd door regelmatig overleg en een continue samenwerking tussen de provincie en het Departement Mobiliteit en Openbare Werken, dat de Vervoerregioraad ondersteunt.

RS4 DE OPEN RUIMTE VERSTERKEN

Het geïntegreerd karakter van de open ruimte

Er wordt te veel gedacht vanuit de ogenschijnlijke tegenstellingen tussen natuur, landbouw en andere functies binnen de open ruimte, en dit binnen het bestaande (te) rigide kader van bestemmingsplannen. Hierdoor kan geen afdoend antwoord gegeven worden op de klimaatuitdagingen. Landbouw en natuur zijn elkaar versterkende sectoren. Hoewel het soms stroef verloopt, is samenwerking tussen landbouw en natuur wel cruciaal voor een goed open ruimtebeleid. Er moet gestreefd worden naar een win-winsituatie, een constructieve samenwerking en positieve verstandhouding. Landbouwers moeten een goed werkend ecosysteem zien als een verdienste. Open landbouwruimte moet samengaan met kwaliteitsvolle ecologische infrastructuur. Beide sectoren moeten zich hiervoor engageren. Het thema verbreding en functionele verweving van de landelijke gebieden moet integraal aangepakt worden om een meerwaarde te kunnen bieden (sociaal, landschappelijk, natuur, duurzaamheid).

Er moet nagedacht worden over de toekomstige rol en verwachting ten aanzien van de landbouw en hun ambities op vlak van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Er moet een (nieuw) evenwicht gezocht worden zonder dat de leefbaarheid van de landbouw verder onder druk komt te staan. Mogelijk zijn een andere ruimtelijke organisatie en aanpak vereist om te beantwoorden aan tendensen als de intensivering en schaalvergroting.

In de open ruimte komen ook gebouwen en sites met erfgoedwaarde voor die een toegevoegde waarde hebben voor het behoud, de versterking, de identiteit en de toeristische aantrekkingskracht. Mogelijkheden voor herbestemming zijn nodig om het behoud te garanderen.

De link tussen het fysisch systeem, de waterhuishouding en klimaatadaptatie moet sterker uitgewerkt worden. Het aspect 'water' is belangrijk. Een goed kwalitatief en kwantitatief waterbeleid vraagt voldoende ruimte. Klimaatadaptatie en het inschakelen van de open ruimte als buffer tegen de verschillende risico's van de klimaatverandering, worden nog onderbelicht. Het realiseren van kerngebieden voor landbouw en natuur en de verbindingen ertussen kan een belangrijk onderdeel zijn van een bredere strategie voor klimaatadaptatie, maar mag zich er niet toe beperken. Ook de doelstellingen en beleidslijnen van de Europese Green Deal kunnen meegenomen worden in de verdere uitwerking.

Er moet proactief gewerkt worden aan een open ruimte strategie die niet stopt bij een visie, maar die ook leidt tot concrete acties op het terrein. Hierbij moet rekening gehouden worden met de doelstellingen van de verschillende actoren in de open ruimte, met name landbouw, natuur, bos, toerisme,.... Concrete voorstellen voor effectieve ontsnippering van strategische open ruimtegebieden of ontharding ontbreken nog. Via provinciale stedenbouwkundige verordeningen en subsidies kan hier een verschil gemaakt worden. De provincie is een belangrijke strategische partner om de open ruimte gebiedsgericht te versterken.

De open ruimte is waardevol en kenmerkend voor Limburg en bepaalt in grote mate de leefkwaliteit, het uitzicht en de aantrekkelijkheid. Er is een offensieve open ruimte strategie nodig om de open ruimte als 'unique selling proposition' van Limburg te behouden. Samenwerking is daarbij erg belangrijk. Een verkokerde visie en sectorale werking van overheden en administraties moet plaats maken voor een geïntegreerde aanpak van de open ruimte.

(8, 12, 22, 26, 41, 42, 44, 48, 53, 55)

→ Om de ruimtelijke kwaliteit van Limburg te behouden en de klimaatuitdagingen aan te gaan, is er nood aan een integrale open ruimte strategie en concrete acties voor verweving en samenwerking tussen natuur, landbouw, water en erfgoed.

In het voorontwerp beleidsplan wordt de open ruimte benaderd als een samenhangend systeem waarin alle onderdelen belangrijk zijn voor het goed functioneren ervan. Anders dan bij het RSPL, legt de provincie nu de nadruk op een meer strategische en geïntegreerde aanpak, zowel in visie als concrete acties. Deze integrale benadering werd gehanteerd bij de opmaak van het beleidskader 'open ruimteschakels'. De afdelingen Waterbeheer en Landbouw van de provincie werden nauw betrokken bij de opmaak ervan en de aanzet tot het beleidskader werd besproken met tal van stakeholders: Departement Omgeving, VLM, ANB, Departement Landbouw en Visserij, Boerenbond,...

Voor het realiseren van de visie focust de provincie zich binnen het beleidskader 'open ruimteschakels' op de selectie van provinciale groenblauwe aders en open ruimtecorsidors. Er is specifieke aandacht voor de gebiedsgerichte en geïntegreerde benadering en de impact op landbouw onder operationele doelstelling 1 'Ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en open ruimtecorsidors' met volgende acties:

- Actie ORS-1.1: Opmaken van geïntegreerde gebiedsvisies en actieplannen voor de groenblauwe aders en open ruimtecorsidors;*
- Actie ORS-1.2: Opmaken van provinciale RUP's in uitvoering van de geïntegreerde gebiedsvisies*
- Actie ORS-1.3: Nemen van flankerende maatregelen voor landbouw*
- Actie ORS-1.4: Ondersteunen van acties rond groenblauwe aders op bedrijventerreinen, in woongebieden en in landbouwgebieden*

Daarnaast blijft het ook belangrijk om mogelijke conflicten tussen landbouw en natuur op te lossen. De provincie is van mening dat ook hierin een win-winsituatie kan geboekt worden (zie verder punt 'landbouwgebruik versus verweving').

Landbouwgebruik versus verweving

Momenteel zijn er regelmatig conflicten tussen de natuur- en landbouwdoelen. Competitieve landbouw en biodiversiteitsbehoud kunnen dan ook best ruimtelijk gescheiden worden. Verweving impliceert in vele gevallen een verlies aan landbouwareaal en levert slechts beperkte winst op voor biodiversiteit.

Er blijft nood aan goed ingerichte monofunctionele ruimtes waar omwille van landbouweconomische redenen ingezet kan worden op maximale productiviteit. De leefbaarheid van de landbouwers in gebieden waar voedselproductie primeert, moet het streefdoel zijn. Het streven naar meer fijnmazigheid van natuur doorheen deze gebieden kan negatieve gevolgen hebben op de landbouwactiviteiten. De kleinere bos- en landschapselementen in agrarisch gebied moeten daarom een ander beschermingsstatuut hebben dan in natuurgebied. Voor de verbetering van de kwaliteit van het landbouwgebied moet de mogelijkheid bestaan om deze natuurgebieden te verplaatsen in eenzelfde gebied. Zonevreemde natuur mag niet op een negatieve manier doorwerken in de vergunningverlening van de hoofdactiviteit landbouw. Hetzelfde geldt voor het fietsen. Het kan niet zijn dat de fietser als medegebruiker de regels bepaalt en beperkingen oplegt aan landbouwverkeer.

Verweving en multifunctioneel ruimtegebruik in de open ruimte en het landbouwgebouw kunnen in bepaalde gevallen wel een meerwaarde of win-winsituatie zijn, maar moeten ten allen tijde rekening houden met de bedrijfseconomische doelstellingen van de land- en tuinbouw, de regierol en een vergoeding voor de landbouw en moet daarenboven een betere inrichting van het landbouwgebied beogen.

Niet enkel voedselproductie is een ecosysteemdienst van de landbouw in de open ruimte, maar ook waterinfiltratie, het vastleggen van CO₂ in de bodem en gewassen, de bijdrage aan een waardevol landschap als decor voor toeristisch-recreatieve fiets- en wandelroutes en de productie van hernieuwbare energie (biomassa). Landbouw moet daarom de nodige kansen krijgen om de open ruimte te benutten en in stand te houden. Constructies die nodig zijn voor het uitoefenen van agrarische functies behoren dus ook tot de open ruimte en moeten er hun plaats krijgen.

De term 'open ruimte' wordt in de conceptnota als verzamelnaam gebruikt voor het geheel van landbouw, natuur en bos. De doelstellingen, economische finaliteit en het ruimtegebruik van landbouw enerzijds en natuur/bos anderzijds zijn sterk verschillend. In het kader van een open ruimtepositief planologisch beleid moet er een heldere differentiatie gemaakt worden binnen de open ruimtebestemmingen. Landbouw, natuur en bos mogen niet onder dezelfde noemer 'open ruimtebestemming' binnen de ruimtebalans opgenomen worden. De concrete ruimtelijke impact van een dergelijke ruimteboekhouding kan ook verschillend zijn, zoals een positieve ruimtebalans voor natuur, maar negatief voor landbouw.

(20, 44, 46, 49, 53)

→ *De werking van de landbouw moet erkend worden en er is behoefte aan ruimtelijke duidelijkheid door functies te scheiden waar dat nodig is.*

De provincie erkent binnen het voorontwerp beleidsplan de landbouw en haar werking: haar belang binnen het economische systeem, de noodzaak aan ruimte en rechtszekerheid voor de landbouwbedrijfsvoering, de veranderingen binnen de sector, haar landschappelijke bijdrage en rol als ruimtebeheerder, ... Het belang van landbouw is opgenomen in binnen verschillende strategische doelstellingen van de strategische visie (SD1, SD4 en SD5). De visie en concrete acties rond landbouw zijn opgenomen binnen het beleidskader 'economische ruimte'.

Binnen het beleidskader 'economische ruimte' selecteert de provincie de belangrijke aaneengesloten gebieden waar de landbouwfunctie een ruimtelijke en economische drager is voor de regio (oftewel de provinciale strategische landbouwgebieden). Binnen deze provinciale strategische landbouwgebieden kan de provincie planningsinitiatieven of andere acties nemen ter versterking van de landbouwstructuur, in afstemming met andere functies (natuur, bos, landschap, wonen, recreatie en toerisme, bedrijvigheid, ...). De concrete acties voor meer rechtszekere landbouw en het oplossen van knelpunten, zijn uitgewerkt onder operationele doelstelling 5 'Duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering in agrarisch gebied':

- *Actie ER-5.1: Opstarten van gebiedsgerichte projecten voor een planologische uitwisseling tussen landbouw en natuur.*
- *Actie ER-5.2: Opstarten van gebiedsgerichte projecten om knelpunten tussen landbouwbedrijfsvoering en landschappelijke waarden op te lossen.*

De 'open ruimte' en het 'open ruimtepositief planologisch beleid' worden binnen het voorontwerp beleidsplan vanuit een andere doelstelling benaderd. Beide termen moeten binnen hun context bekeken worden. De 'open ruimte' is uitgewerkt onder SD4 'het open ruimtesysteem versterken' en gaat over al haar onderdelen en functies. Met het 'open ruimtepositief planologisch beleid' geeft de provincie mee uitvoering aan de algemene ambitie van Vlaanderen om het bijkomend ruimtebeslag te beperken. Daarom is dit geconcretiseerd in de overkoepelende actie SV6 'opmaken van provinciale RUP's voor een open ruimtepositief planologisch beleid'.

Groenblauwe dooradering

Natuur- en openruimteverbindingen zijn cruciaal voor een fijnmazig en samenhangend ecologisch open ruimtenetwerk. Verbindingen tussen grote natuur- en landbouwgebieden en gebieden met ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang moeten structureel vastgelegd en prioritair ingericht worden. Een grensoverschrijdende benadering en bijhorend overleg zijn belangrijk. Voor de doorvertaling op lokaal niveau moet de gemeentelijke autonomie bewaard worden. Maar de realisatie of versterking van natuur- en open ruimteverbindingen mag niet ten onder gaan door de afweging van bestemmingen op perceelniveau en lokale belangen.

Het is nodig om werk te maken van een sterk en proactief ruimtelijk beleid rond natuurverbindingen waardoor er echte functionele en robuuste verbindingen ontstaan. Maar het concept en de juridische afdwingbaarheid van de 'groenblauwe dooradering' vraagt nog om verduidelijking om de impact ervan te kunnen inschatten. Dit moet gebeuren in overleg met de betrokken actoren (natuur, landbouw, water). Het is niet duidelijk of groenblauwe dooradering hetzelfde is als natuurverbindingen of dat de natuurverbindingen slechts één onderdeel zijn van het groenblauw netwerk.

Om de groenblauwe aders ook op lokaal niveau te kunnen realiseren, zijn een sterke juridische verankering, inzetbare instrumenten, haalbare maatregelen en voldoende financiële middelen nodig.

De uitwerking van de verbindingen en groenblauwe aders binnen het beleidskader 'netwerk open ruimte' moet goed afgestemd worden op de landbouwgebieden. Dit is cruciaal voor de slaagkans van de realisatie en om verdere versnippering van landbouw te vermijden. De groenblauwe dooradering mag geen bijkomende ruimtelijke claim inhouden vanuit natuur of een uitbreiding zijn op de natuurverwevings- en verbindingengebieden vanuit de structuurplanning. Als natuurverbindingen van die aard zijn dat ze niet compatibel zijn met de hoofdfunctie landbouw in de agrarische bestemming, moet een herbestemming van agrarisch gebied naar natuurgebied gebeuren. Het juridisch statuut van groenblauwe dooradering is te verwezenlijken door planologische initiatieven waarbij de voorschriften duidelijkheid en rechtszekerheid geven. Vrijwillige inspanningen, die gedaan worden/werden om natuurverbindingen te versterken, mogen niet vanzelfsprekend leiden tot verplichtingen en planologische verankering. De regie voor de aanleg van groenblauwe dooradering in het landbouwgebied moet in handen blijven van de landbouwers. De overheid moet voldoende middelen beschikbaar stellen voor een stimulerend beleid. Het beheer van het groenblauwe netwerk door landbouwers moet voldoende verloond worden.

(20, 22, 25, 44, 46, 49, 50, 53, 55)

→ *Er moet werk gemaakt worden van de groenblauwe dooradering, maar het concept en de juridische draagwijdte ervan moet nog verduidelijkt worden, rekening houdend met de impact op landbouw.*

Het voorontwerp beleidskader 'open ruimteschakels' is sterk gericht op de uitwerking van een groenblauwe dooradering in Limburg. Vanuit voorbereidend onderzoek werden 40 provinciale groenblauwe aders geselecteerd in verschillende categorieën: blauwe aders, groene aders en lijninfrastructuren. Deze selectie van provinciale aders is concreet benoemd (in tekst en op kaart) in het beleidskader. Daarnaast worden er ook nog (niet-limitatieve) suggesties gedaan aan Vlaanderen en de gemeenten om bepaalde groenblauwe aders op hun niveau uit te werken.

Het ruimtelijk beleid dat de provincie zal voeren rond de groenblauwe aders en de open ruimtecorsidors is uitgewerkt onder OD1 'ruimtelijk ondersteunen en optimaliseren van de groenblauwe aders en open ruimtecorsidors'. Hierbij gaat de provincie uit van een integrale benadering. Voor de uitvoering van dit beleid is de inzet van instrumenten en middelen nodig vanuit verschillende beleidsdomeinen zoals ruimtelijke planning, natuur, water, ... Vanuit ruimtelijke planning poneert de provincie een actie om gebiedsgericht onderzoek te doen om de provinciaal geselecteerde groenblauwe aders en open ruimtecorsidors uit te werken met concrete ruimtelijke ontwikkelingsperspectieven, afbakening en een gewenste inrichting. De provincie doet dit in overleg met de actoren en vertaalt dit in een actieplan dat zich richt op de realisatie op het terrein. Zie actie ORS-1.1: Opmaken van geïntegreerde gebiedsvisies en actieplannen voor de groenblauwe aders en open ruimtecorsidors. Voor landbouwers die nadelige effecten ondervinden als gevolg van de vaststelling en uitvoering van een bestemmings- of uitvoeringsplan voor een groenblauwe ader, werkt de provincie flankerende maatregelen uit. Zie actie ORS-1.3: Nemen van flankerende maatregelen voor landbouw

Zonevreemde functies in de open ruimte

Er bestaan momenteel veel afwijkingmogelijkheden in de regelgeving die een oneigenlijk gebruik van de open ruimte mogelijk maken. Het is zinvol om te onderzoeken welke zonevreemde activiteiten er plaatsvinden in natuur-, landbouw- en bosgebied en over hoeveel oppervlakte het gaat. Er moet een opsomming gemaakt worden van functies die nog wenselijk of te tolereren zijn in de open ruimte en welke niet. Ontginning kan binnen de open ruimte, mits een restrictief kader met een vooraf goed doordachte herinrichting.

Verdere versnippering en bijkomende creatie van zonevreemdheid in de open ruimte moet worden tegengegaan. Om zonevreemde activiteiten in natuur- en landbouwgebieden te weren, moet het juridisch kader aangepast worden. Zonevreemdheid in de open ruimte is nu al van een zekere grootteorde en heeft zodanige basisrechten dat een louter planologisch beleid niet voldoende is voor het behoud van de open ruimte, ontharding of ontsnippering. Een beleids- of afwegingskader 'omgaan met zonevreemdheid in de open ruimte' is even wenselijk als een beleidskader 'netwerk open ruimte'.

Zonevreemde activiteiten in het agrarisch gebied belemmeren de vergunningsprocedures van vele landbouwbedrijven. Een kader en instrumenten moeten ongewenste verweving in het agrarisch gebied vermijden en verminderen. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld een landbouwtoets bij functiewijziging leegstaande hoeves, een herziening van het aankoopbeleid voor natuurrealisaties in agrarisch gebied, Om de basisprincipes van het buitengebiedbeleid te respecteren, moet het hergebruik van leegstaande hoeves beperkt blijven tot kleinschalige, laagdynamische activiteiten zonder bijkomend ruimtebeslag/verharding en zonder negatieve effecten op de hoofdbestemming van het gebied. De problematiek van leegstaande hoeves moet aangepakt worden via een Vlaams kader en niet via een gebiedsgerichte benadering, omdat dat plaatselijk zal leiden tot grote meer- en minwaarden in het leegstaand patrimonium.

(20, 44, 46, 51, 57)

→ *Zonevreemdheid in de open ruimte moet teruggedrongen worden.*

Om zonevreemdheid terug te dringen ligt een cruciale rol bij de (generieke) regelgeving, dewelke voornamelijk een Vlaamse bevoegdheid is. Om de visie van het beleidskader 'open ruimteschakels' te kunnen realiseren, stelt de provincie, in het hoofdstuk 'samenwerking', de verwachting aan Vlaanderen, maar ook aan de gemeenten, om een restrictief (vergunningen)beleid te voeren voor zonevreemde functiewijzigingen, bijkomende bebouwing en bijkomende verharding in de open ruimteschakels.

Ruimtebeslag

De ruimtebalans mag niet verward worden met het ruimtebeslag. Naast het objectief om een open ruimtepositieve planologische ruimtebalans na te streven, moet het ook de ambitie zijn om het effectieve (bijkomende) ruimtebeslag te beperken of te verminderen. Dit is naar analogie van de strategische doelstellingen van het BRV: bijkomend ruimtebeslag terugdringen tot 0 ha in 2040 + de verhardingsgraad in de bestemmingen landbouw, natuur en bos tegen 2050 met minstens 1/5 verminderen.

Nieuwe harde ontwikkelingen in de open ruimte zijn de absolute uitzondering en slechts toelaatbaar als er ook een evenredige ontharding komt op strategische plaatsen.

(13, 44, 46, 55)

→ Het (bijkomend) ruimtebeslag in de open ruimte moet beperkt worden.

Actief meewerken aan de ruimtelijke transitie (waarvan het terugdringen van bijkomende ruimtebeslag onderdeel is) is één van de vier engagementen die de provincie opneemt binnen de strategische visie van het voorontwerp beleidsplan. De provincie hanteert de principes van zuinig ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit als basis en rode draad in het ruimtelijk beleid. Zowel de strategische visie als de beleidskaders vertrekken vanuit een restrictief beleid tegen bijkomende bebouwing en verharding in de open ruimte en een focus op het efficiënter benutten van het bestaande ruimtebeslag. In het voorontwerp beleidskader 'open ruimteschakels' is dit meegenomen in de visie ('Een restrictief beleid vrijwaart de open ruimte'). Hiermee richt de provincie zich op een concreet realistisch beleid dat uitvoering geeft aan de strategische doelstelling van het BRV.

Openruimte positief planologisch beleid

De visie op de open ruimte is onlosmakelijk verbonden met de huidige toepassing van het juridisch-planologisch kader van de gewestplannen. Zolang de gewestplannen geldig blijven, zullen de doelstellingen niet gehaald kunnen worden en zal open ruimte blijven dichtslibben door lintbebouwing en excentrisch gelegen (woon)ontwikkelingen.

Het is onduidelijk welke rol de provincie zal opnemen in het schrappen van het overtollig planologisch ruimteaanbod en welke middelen of instrumenten ze hiervoor zal inzetten. Het schrappen van harde bestemmingen om de samenhang van de open ruimte te versterken, zal de nodige financiële middelen vragen. Dit vraagt ook een omzichtige aanpak omwille van de rechtszekerheid van de huidige eigenaars/initiatiefnemers. Deze zeer moeilijke taak mag niet louter naar de lokale besturen geschoven worden. Het instrumentarium en de budgetten moeten dusdanig inzetbaar zijn om het voor een gemeente haalbaar te maken om het overtollig ruimteaanbod te schrappen.

Het zoeken naar planologische compensaties bij het faciliteren van harde ontwikkelingen kan enkel wanneer het huidige systeem van planbaten en planschade wordt aangepast. Momenteel is deze compensatie voor gemeenten niet altijd haalbaar. Indien een nieuwe planschaderegeling een te grote financiële last inhoudt voor de lokale besturen, zal van het schrappen van overtollig aanbod weinig in huis komen en zal de beoogde betonstop/bouwshift dode letter blijven. Zeker Vlaanderen moet hiervoor voldoende middelen vrijmaken.

De extra middelen die nu voorzien worden voor landelijke gemeenten (het zogenaamde 'open ruimtefonds') mogen 'vrij' besteed worden aan open ruimteprojecten, maar moeten niet noodzakelijk ingezet worden om slecht gelegen juridisch bouwaanbod te schrappen. Dat is vanuit ruimtelijk beleid een gemiste kans. Niet alleen in landelijke gebieden, maar ook in de stedelijke gebieden is er een overtollig planologisch ruimteaanbod.

Het is niet duidelijk hoe de provincie een gemeentegrensoverschrijdend open ruimtepositief planologisch beleid zal voeren en op welke manier ze gemeentes zal stimuleren of ondersteunen om hetzelfde te doen. Een mogelijkheid is om op provinciaal niveau een 'grondenbank open ruimte' op te zetten om open ruimteprojecten te realiseren en te financieren met het geld dat via planbaten wordt betaald. Alleszins kan een open ruimteboekhouding op bovenlokaal niveau, vanuit een regionale gebiedsvisie, wel de ontwikkeling op dossierniveau mogelijk maken door (planologische) compensaties binnen een ruimer gebied te voorzien, rekening houdend met de bezorgdheid dat compensaties niet enkel in de (strategisch slechter gelegen) landelijke gebieden gezocht mogen worden. Een subsidiëring van lokale vergroening en ontharding kan het groene karakter van woonkernen ook stimuleren.

(4, 9, 13, 25, 26, 27, 31, 44, 45, 50, 53, 55, 57)

→ Er zijn goede instrumenten en voldoende financiële middelen nodig (voor lokale besturen) om het overtollig ruimteaanbod te schrappen om zo het gewenste open ruimte beleid te kunnen realiseren.

Het voorontwerp beleidsplan gaat ervan uit om globaal meer planologische open ruimte in de Limburgse ruimtebalans te realiseren. Deze ambitie beschouwt de provincie voor het geheel van bestemmingen aan natuur, landbouw en bos in de provinciale planningsprocessen. In de overkoepelende acties van de strategische visie voorziet de provincie de actie SV-6: Opmaken van provinciale RUP's voor een open ruimtepositief planologisch beleid. Als de provincie 'harde' ontwikkelingen faciliteert via provinciale RUP's, zoekt ze planologische compensaties door elders een herbestemming te doen van een harde bestemming naar een open ruimtebestemming. De provincie doet dit binnen het Vlaams regelgevend kader van planbaten en planschade. Het schrappen van het overtollig ruimteaanbod brengt onlosmakelijk financiële consequenties met zich mee. Daarom zet de provincie een fonds op om de ruimtelijke transitie uit te voeren met middelen vanuit planbaten geïnd bij provinciale planningsprocessen en andere financieringsbronnen (strategische visie, actie SV-7).

Voor het slecht gelegen juridisch woonaanbod voorziet de provincie binnen het beleidskader 'wonen in stads- en dorpskernen' de specifieke actie W-1.6: Opmaken van provinciale RUP's om juridisch woonaanbod te schrappen. Deze actie zal opgenomen worden voor gebieden om een gekend knelpunt aan te pakken (bijv. potentieel overstromingsrisico) of om een groenblauwe dooradering te realiseren of te versterken.

Om deze gezamenlijke doelstelling te realiseren, blijft het echter noodzakelijk dat ieder bestuursniveau zijn verantwoordelijkheid opneemt. Ook de provincie is voor de concrete uitvoering afhankelijk van de financiële middelen die de provincie hiervoor ter beschikking heeft. Vlaanderen heeft een belangrijke rol en verantwoordelijkheid in de financiering, de verdeling en het beheer van middelen en de nodige instrumenten om de transitie waar te maken. Bijkomend zal het, naast de opname van een dergelijke acties door de provincie, ook noodzakelijk zijn dat de gemeenten aanvullende acties voorzien om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan.

Gemeentefinanciering

Er moeten middelen voorzien worden voor het behoud, onderhoud en beheer van de open ruimte. Een bijsturing van de financieringsmechanismen voor gemeenten moet de aanwezigheid van open ruimte ook financieel waarderen. Dit is belangrijk om de visie van het Beleidsplan Ruimte Limburg te kunnen realiseren. Er moet een blijvende financiële compensatie voorzien worden zodat landelijke gemeenten met veel open ruimte, als leverancier van veel ecosysteemdiensten, ook nog kunnen blijven investeren in hun troeven. Het is niet duidelijk welke acties de provincie zal nemen om een bijsturing van de gemeentefinanciering te realiseren.

(4, 22, 44, 45, 50)

→ *De aanwezigheid van open ruimte in gemeenten moet sterker financieel gewaardeerd worden.*

De provincie beschouwt de visie op de ruimtelijke ontwikkeling in Limburg als een gemeenschappelijk verhaal waarbij ze in samenwerking met de gemeenten uitvoering geeft aan de principes van Vlaanderen. De provincie expliciteert in de strategische visie en in elk beleidskader concrete acties om de gemeenten te ondersteunen in het realiseren van de gemeenschappelijke doelen. Deze zijn ruimer dan enkel een financiële ondersteuning. Toch is ook de provincie afhankelijk van de financiële middelen die ze hiervoor ter beschikking heeft en pleit ze, samen met de gemeenten ervoor dat Vlaanderen haar verantwoordelijkheid inzake de (gemeente)financiering opneemt.

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- As: Een ecologische versterking en ontwikkeling van de Bosbeekvallei is van belang, in goede samenwerking tussen het Vlaams Gewest, de provincie en de gemeenten. (25)
 - o *Departement Omgeving heeft een ontwerpend onderzoek rond de Bosbeekvallei afgerond (voorjaar 2021). Hierbij waren een breed spectrum van overheden en instellingen betrokken. De doortocht van de Bosbeek doorheen verstedelijkt gebied Maaseik is in het Beleidskader 'open ruimteschakels' geselecteerd als blauwe ader als suggestie aan Vlaanderen (nr. B).*
- Lommel: De mogelijkheden tot versterking van de Lommelse open ruimte ten noorden van het kanaal, in aansluiting met deze in Nederland, moeten in beeld gebracht worden in goed overleg met Nederland. (25)
 - o *In Lommel is de internationale ecologische corridor geselecteerd als groene ader als suggestie aan Vlaanderen (nr. J).*
- Lommel: Er moet onderzocht worden welke initiatieven op vlak van waterhuishouding nodig zijn om het typische landschap van de Wateringen (Lommel) te bewaren. (49)
 - o *Binnen het Basis Groenblauwe Dooraderingsnet is een verbinding tussen de Lommelse wateringen en Hageven geselecteerd (nr. 1'). De realisatie van deze verbinding gebeurt overwegend door het inzetten van reguliere taken en middelen vanuit het water- en openruimtebeleid (natuur, landbouw, ...) en minder vanuit het ruimtelijk beleid. Het landschap van de Wateringen wordt ook benoemd als ruimtelijk kenmerk in het Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid (binnen de landschapseenheid 'Noord-Limburgse bossen').*
- Diepenbeek: Er wordt voorgesteld om Genk-Zuid-West in te kleuren als bosgebied. (9)
 - o *Ter hoogte van Genk-Zuid-West heeft de provincie een open ruimtecridor (nr. 4) geselecteerd. Er wordt gestreefd naar het behoud van het overwegend onbebouwd karakter en bijkomende bebouwing zoveel mogelijk te weren.*
- Maasmechelen: Het recreatiegebied met het rallycross circuit Duivelsberg (Maasmechelen) is gelegen als 'enclave' binnen de perimeter van het Nationaal Park Hoge Kempen. Het schrappen van dit enige volwaardige circuit in Vlaanderen, zou nefast zijn voor de sport. Een mogelijke herlocalisatie werd onderzocht maar bleek uiteindelijk niet mogelijk. Zonder volwaardig alternatief kan van schrapping geen sprake zijn. (23)
 - o *Deze enclave is opgenomen in het GRUP 'Enclaves Hoge Kempen'. Een eerste planvoorstel werd in de periode 2016-2018 uitgewerkt. De Vlaamse Regering nam echter géén beslissing over dat planvoorstel en besliste op 4 juni 2021 om een nieuwe planproces op te starten voor het industrieterrein Op de Berg dat hiervan deel uit maakt. Voor dit nieuwe ruimtelijk uitvoeringsplan zal nu een startnota opgemaakt worden. Naast het gebied Op de Berg kunnen ook andere enclaves, waaronder Duivelsberg, uit het initiële planvoorstel worden opgenomen, voor zover daar duidelijkheid over bestaat.*
- Haspengouw: In de regio Haspengouw moet er meer bos geplant worden voor de opvang van CO₂. (19)
 - o *Bosaanplanting is geen speerpunt van de provincie Limburg binnen het voorontwerp beleidsplan, wat niet wegneemt dat bij de realisatie van een groenblauwe ader in Haspengouw bossen kunnen aangeplant worden.*

RS5 EEN GEDIFFERENTIEERDE ECONOMIE FACILITEREN

Bovenlokale benadering in de ruimtelijk-economische visie en strategie

Het ruimtelijke planningsbeleid moet de ruimtebehoefte van de Limburgse economie niet blind volgen, maar op een ruimtelijk verantwoorde manier beoordelen en waar wenselijk faciliteren. Hiervoor is een bovenlokale visie en aanpak nodig. Het is een taak voor de provincie om gebiedsgerichte ontwikkelingen van/rond bedrijventerreinen te sturen, te begeleiden en om gemeenten hierin te ondersteunen.

Momenteel weigeren gemeentebesturen (autonoom) bepaalde types van bedrijven op hun grondgebied terwijl ze door hun ligging of multimodale ontsluiting wel geschikt zijn. Hierdoor ontstaat er druk op andere, minder geschikte bedrijventerreinen/gemeenten. Dit kan vermeden worden door de uitwerking van een regionale ruimtelijk-economische visie waarbij een acquisitieprofiel opgemaakt wordt en bedrijven gecategoriseerd en gekoppeld worden aan geschikte locaties binnen Limburg. Voor bedrijven met een aanzienlijke impact op de weginfrastructuur, het milieu en de omgeving/omwonenden (bijv. wegebouwbedrijven, grondverwerking) moeten er gepaste zones voorzien worden die goed ontsloten zijn. De provincie kan een veel grotere (bemiddelings-)rol opnemen in dit acquisitie- en vestigingsbeleid. Een provinciale en/of gewestelijke aanpak is nodig, ondersteund door een bindend afsprakenkader. Maar er moet ook nog lokaal zeggenschap blijven over de bedrijventerreinen binnen de gemeente.

Een ander aandachtspunt is dat gebieden die binnen de huidige structuurplannen een belangrijke economische rol kregen, verdere uitvoering en invulling moeten krijgen alvorens nieuwe gebieden aan te snijden.

Leegstand van handelspanden is een probleem in veel Limburgse gemeenten. Het soepele vergunningenbeleid voor baanwinkels, de uitbouw van (excentrisch gelegen) sites voor grootschalige kleinhandel en e-commerce werken leegstand in stads- en dorpscentra in de hand. De ambities om leegstand van handelspanden aan te pakken wordt onvoldoende sterk uitgesproken in de conceptnota. De stopzetting van de verdere ontwikkeling van winkellinten, de afbakening van kernwinkelgebieden, zones voor grootschalige detailhandel en winkelarme gebieden kunnen mogelijk een oplossing bieden. Omdat de vraag naar baanwinkels blijft, is een gericht handelsvestigingsbeleid vanuit een intergemeentelijke visie met duidelijke bovenlokale richtlijnen nodig, zeker voor de vestiging en clustering van baanwinkels en grootschalige detailhandel.

(27, 31, 38, 44, 50, 53, 55, 56)

→ ***Een ruimtelijk-economische visie en (bindende) richtlijnen op regionaal schaalniveau zijn nodig voor sturend vestigingsbeleid van bedrijventerreinen en handelszones.***

Conform de focus en de rol in het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' wil de provincie optreden als een bovenlokale gebiedsregisseur die in overleg met alle betrokken partijen de economisch-ruimtelijke transitie opvolgt, begeleidt en vooral uitvoert op ruimtelijk vlak. De kerntaak ligt in het planologisch en ruimtelijk verantwoord mee reguleren van het juridisch aanbod, naar de gepaste locaties en dit binnen een regionale economische visie.

De visie is om een economische groei te faciliteren door vooral in te zetten op een ruimteshift. Het bewustzijn dat we zuinig moeten omspringen met de beschikbare ruimte is de basis voor de ruimteshift. We moeten meer doen met minder ruimte en dit op de juiste plaats in de provincie. De provincie streeft naar een open ruimtepositieve planologische ruimtebalans met aandacht voor zuinig ruimtebeslag tegen 2040.

Bij de visie 'ruimtebalans voor bedrijventerreinen blijft status-quo' wordt dit verder verduidelijkt. De provincie beoogt een structurele omslag in het ruimtelijk beleid, gericht op het intensiveren van het ruimtegebruik en het verschuiven van het juridisch aanbod. Om de ruimteshift te realiseren, is een inzet op 3 sporen nodig: de bestaande ruimte efficiënter benutten, niet-belastende bedrijven verweven binnen stads- en dorpscentra en het juridisch aanbod verschuiven.

Voor handelszones ligt deze rol niet zozeer bij de provincie. Conform het Integraal Handelsvestigingsbeleid zijn het de gemeenten die een visie omtrent kleinhandel moeten ontwikkelen voor hun grondgebied, binnen de algemene krachtlijnen die door Vlaanderen worden uitgezet. De gemeenten zijn aan zet om kernwinkelgebieden af te bakenen en winkelarme zones aan te duiden. De provincie zet de beschikbare instrumenten binnen het ruimtelijk beleid in om het ruimtelijk handelsbeleid bovenlokaal te reguleren. De provincie neemt een ondersteunende rol op voor het gemeentelijk handelsbeleid in de sensibilisering en het aanreiken van bovenlokale inzichten, data en cijfers.

Ruimte voor bedrijvigheid

In de komende jaren blijft er ruimte nodig voor bedrijvigheid. Ook nieuwe gebieden moeten nog ontwikkeld kunnen worden als ze beantwoorden aan noden en behoeften op lokaal en regionaal vlak en als ze passen binnen het ruimtelijke kader. Specifiek blijft er ook behoefte aan bedrijventerreinen voor (de groei en herlocalisatie van) niet-verweefbare KMO's met beperkte industriële schaal. Ook kleinere gemeenten moeten nog mogelijkheden hebben om kleinschalige bedrijventerreinen op maat te ontwikkelen voor dergelijke kleinschalige, lokaal verankerde ondernemers.

Maar economische groei moet niet per definitie leiden tot bijkomend ruimtebeslag. Er moet gestreefd worden naar een efficiënt gebruik van de beschikbare ruimte voor economische activiteiten. Er moet in de eerste plaats actief werk gemaakt worden van de herstructurering, optimalisatie, (multifunctionele) verdichting, inbreiding of reconversie van bestaande bedrijventerreinen en het activeren van on(der)benutte gronden (slimmer bouwen en ondernemen op dezelfde ruimte). Bedrijventerreinen moeten geoptimaliseerd en aantrekkelijk gemaakt worden in functie van een nieuwe toekomst. Dit vraagt nieuwe concepten vanuit een circulaire, duurzame aanpak m.b.t. wateropvang, ontharding, sanering,... Ruimtelijk uitbreiden (en dus het aansnijden van nieuwe open ruimte) moet eerder uitzondering dan regel zijn.

Als er in het Beleidsplan Ruimte Limburg voorwaarden opgelegd worden voor de inrichting van bedrijventerreinen kan ook gedacht worden aan de multimodale ontsluiting (bijv. aanleggen van volwaardige fietspaden/trage wegen om het gebruik van de personenwagen in het woon-werkverkeer terug te dringen) en de realisatie van gedeelde ruimte/diensten/energievoorzieningen (parking, bedrijfsrestaurant, collectieve groene ruimten,...). Daarnaast zijn ondersteunende maatregelen wenselijk voor een eco-efficiënte en duurzame ontwikkeling en beheer van bedrijventerreinen.

(8, 22, 27, 31, 44, 46, 55)

→ Er blijft ruimte voor (lokaal verankerde) bedrijvigheid nodig in Limburg, maar de nadruk moet liggen op ruimtelijke optimalisatie van de bestaande bedrijventerreinen in plaats van op ruimtelijke uitbreiding.

Het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' beoogt de economische groei te faciliteren door vooral in te zetten op een ruimteshift. Het bewustzijn dat we zuinig moeten omspringen met de beschikbare ruimte is de basis voor de ruimteshift. We moeten meer doen met minder ruimte en dit op de juiste plaats in de provincie.

Een aantal visie-elementen onderstrepen de visie specifiek voor bedrijventerreinen:

- *Ruimtebalans voor bedrijventerreinen blijft status-quo: De omvang van het huidige juridisch aanbod aan bedrijventerreinen blijft behouden, maar wordt efficiënter benut of planologisch geruild.*
- *Zuinig en kwalitatief ruimtegebruik op bedrijventerreinen: Het uitgangspunt is dat een hoger ruimtelijk rendement zich moet vertalen in een hoger economisch rendement. Een meer compacte ruimte-inname moet leiden tot maatschappelijke winsten en minder ruimtebeslag en is financieel voordelig voor de bedrijven.*

Er zijn een aantal operationele doelstellingen die belangrijk zijn i.f.v. ruimtelijke optimalisatie i.p.v. ruimtelijke uitbreiding:

- *OD1: Verhogen van de verwevingsgraad van economische activiteiten in stads- en dorpskernen*
- *OD2: Schrappen van slecht gelegen juridisch aanbod aan bedrijventerreinen of recreatiegebieden*
- *OD4: Verhogen van het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit op goed gelegen bedrijventerreinen*

Intergemeentelijke bedrijventerreinen

Het voorzien van ruimte voor bedrijvigheid moet bekeken worden vanuit een gemeentegrensoverschrijdende benadering. Het is echter nog niet duidelijk hoe het voorstel tot intergemeentelijke benadering en samenwerking voor de inplanting van nieuwe, lokale bedrijventerreinen kan worden aangepakt en wat de rol van de provincie hierin is. Er moet uitgeklaard worden of iedere gemeente nog aanspraak kan maken op een (nieuw) lokaal bedrijventerrein of dat er enkel in verplichte samenwerking met de buurgemeenten en/of de provincie (POM) kan bepaald worden waar er nog een lokaal bedrijventerrein kan gerealiseerd worden, eventueel gebaseerd op socio-economische regio's.

(13, 44, 55)

→ *De intergemeentelijke benadering voor nieuwe lokale bedrijventerreinen moet verder verduidelijkt en geoperationaliseerd worden.*

In het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' is volgende operationele doelstelling opgenomen, OD3: Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties. De bijbehorende actie ER-3.3 heeft betrekking op het ondersteunen van gemeenten bij de ontwikkeling van intergemeentelijke lokale bedrijventerreinen.

Ook is er bij de uitgewerkte visie 'Ruimtebalans voor bedrijventerreinen blijft status-quo' een uitzonderingsmogelijkheid voorzien om de gemeenten te stimuleren om in te zetten op een intergemeentelijk bedrijventerrein als lokaal bedrijventerrein om zo de ruimteshift op lokaal niveau te realiseren. Voor de ontwikkeling van een intergemeentelijk lokaal bedrijventerrein volstaat een planologische compensatie van 1ha woonbestemming (op het grondgebied van de deelnemende gemeenten) ipv 1,5ha woonbestemming tegen 1ha nieuw intergemeentelijk bedrijventerrein zoals voorzien bij de ontwikkeling van een niet-intergemeentelijk lokaal bedrijventerrein.

Landbouw als economische sector

De agrarische sector blijft een belangrijke ruimtelijke en economische speler in Limburg. Het economisch belang van de land- en tuinbouwsector moet daarom duidelijker aan bod komen in de beschrijving van de ruimtelijk-economische structuur. Daarbij is het niet de grootte van de ingenomen oppervlakte (m.n. 83.000 ha voor landbouw) die bepalend is voor de economische sterkte van de sector.

De landbouw wordt in de conceptnota op ongenueanceerde wijze voorgesteld. De uitspraak dat exportgerichte landbouw niet wenselijk is, is tendentiekus, niet op realiteit berust, gaat in tegen een economische logica en moet geschrapt worden.

Het ruimtelijk beleid moet diverse ontwikkelingen en externe invloedsfactoren in de landbouw erkennen en ondersteunen (internationale context, consumentengedrag, schaalvergroting, export, ...) zonder zelf vanuit het ruimtelijk beleid bepaalde keuzes op te leggen (zones reserveren voor korte-keten-landbouw, grondgebonden landbouw, ...). Vanuit eigen ondernemerschap en competenties moeten landbouwers zelf hun bedrijfsstrategie kunnen bepalen. Daarbij moet rekening gehouden worden met de economische wetmatigheid van schaalvergroting die nodig is voor de rendabiliteit en het concurrentievermogen. De grootschaligheid van gebouwen wordt vooral ingegeven door de eisen vanuit milieu en dierenwelzijn en betekent niet noodzakelijk een negatieve impact op biodiversiteit en milieu.

Ontwikkelingskansen voor landbouw moeten bepaald worden door de structurele kwaliteit van het bedrijf en zijn ligging, niet enkel op basis van een verzekerde opvolging. Het klopt wel dat niet alle vrijkomende landbouwsites een landbouwtoekomst hebben. Dit biedt mogelijkheden tot ontsnippering en ontharding.

In Limburg moet zowel ingezet worden op de ondersteuning van smart farming en innovatieve technieken binnen de gangbare landbouw als op lokale voedselstrategieën, korte keten en verbreding van landbouwactiviteiten. Dit kan de landbouwsector ondersteunen, maar dit zijn globaal gezien nichemarkten. Verbrede landbouw is steeds een nevenactiviteit gekoppeld aan een primair landbouwbedrijf, zoals thuisverkoop, hoevetoerisme, zorgboerderij, agrarisch natuurbeheer, plukboerderijen, Community Supported Agriculture (CSA), agroforestry. Het zijn alternatieve landbouwsystemen en geen standaard oplossingen voor elk bedrijf. De niet-ruimtelijke randvoorwaarden zijn hierin meer bepalend voor de realisatie (bijv. voedselveiligheid, rendabiliteit). Het ruimtelijk beleid kan wel eventuele knelpunten in de regelgeving wegwerken om deze verbreding mogelijk te maken.

(20, 22, 44, 46, 53)

→ *De agrarische sector moet ruimte en ontwikkelingskansen behouden in Limburg, rekening houdend met macro-economische factoren en met ondersteuning voor verbreding van landbouwactiviteiten.*

In het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' wordt beschreven dat het landbouwbeleid mee beïnvloed wordt door diverse wetgevingen op vlak van ruimtelijke ordening, milieu en natuur, al dan niet Vlaams of Europees gestuurd en bepaald. De impact van de provincie op vlak van ruimtelijke planning is hier veeleer beperkt. De provincie neemt een aanvullende rol op om in een aantal gebieden de planologisch-juridische situatie beter af te stemmen op het effectieve en gewenste agrarische gebruik in relatie tot het open ruimtebeleid met aandacht voor het waardevolle landschap en de waardevolle natuur.

De provincie beoogt om de economische groei te faciliteren door vooral in te zetten op een ruimteshift. We moeten meer doen met minder ruimte en dit op de juiste plaats in de provincie. De ruimteshift wordt ook ingezet in functie van een meer rechtszekere landbouw, door een planologische ruil te doen tussen zonevreemde landbouw en zonevreemde natuur. Deze ruil gebeurt vanuit een geïntegreerde gebiedsgerichte aanpak en heeft als doel om zowel de agrarische als de natuurlijke structuur te versterken door versnippering weg te werken en tot grotere aaneengesloten, veerkrachtige gehelen te komen. Zo draagt de provincie op een verantwoorde en duurzame wijze bij aan het behoud van voldoende rechtszeker agrarisch areaal in Limburg binnen de strategische doelstelling om het open ruimtesysteem te versterken. Dit is eveneens opgenomen bij de visie in het beleidskader 'economische ruimte' ('Meer rechtszekerheid voor de landbouw') en via OD5: duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering in agrarisch gebied.

De uitspraak dat exportgerichte landbouw niet wenselijk is, is niet opgenomen in de strategische visie, noch in de beleidskaders van het voorontwerp beleidsplan.

Differentiëren van landbouwgebieden

Het initiatief voor de differentiatie van belangrijke landbouwgebieden moet verduidelijkt worden. Het is niet duidelijk wat de gevolgen kunnen zijn voor de bestaande landbouwgebieden en of de differentiatie gebeurt om de leefbaarheid van de landbouwsector te behouden, de sector te verbreden of om de kernfunctie van de landbouw te verschuiven en andere functies in het landbouwgebied te laten primeren. Het is daarbij zinvol om na te denken hoe de verdere differentiatie van de Herbevestigde Agrarische Gebieden een antwoord kan bieden op de toekomstuitdagingen in de landbouw, zoals het vrijwaren van ruimte voor voedselproductie, korte keten- en verbrede landbouw of klimaatbestendige landbouw.

Een differentiatie op vlak van teelten of type landbouw kan niet. Er moeten altijd mogelijkheden blijven voor structurele bedrijfsveranderingen van de landbouwzetels. Volgens de omzendbrief herbevestigd agrarisch gebied (HAG) kan een provincie enkel de bebouwing differentiëren. Een voorbeeld is de afbakening van bouwvrije agrarische gebieden omwille van natuur- en landschapswaarde. Een differentiatie mag ook geen conflicten geven met de milieuregelgeving (bijv. afstandsregels) en de rechtszekerheid van actieve landbouwbedrijfszetels. In belangrijke landbouwgebieden moeten wel bouwbeperkingen opgelegd kunnen worden aan zonevreemde ontwikkelingen.

Het is niet duidelijk welke (actieve) rol de provincie zal opnemen in het traject om de niet-herbevestigde landbouwgebieden te differentiëren en richtlijnen op te stellen voor het beleid hierin. Het is evenmin duidelijk hoe een restrictief beleid in landbouwgebied t.a.v. zonevreemde functies kan hard gemaakt worden en welke (regelgevende) initiatieven van Vlaanderen worden verwacht. Er moet een antwoord gegeven worden op het omgaan met de herbestemming van (leegstaande) landbouwgebouwen. Kan een herbestemming naar toerisme of logies bijvoorbeeld enkel kan in functie van verbreding van de landbouw of ook los van een landbouwactiviteit?

(20, 26, 44, 46, 48, 53, 55)

→ ***De differentiatie van de belangrijke landbouwgebieden, het restrictief beleid voor niet-landbouwfuncties en de rol van de provincie hierin moet verduidelijkt worden.***

In het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' zijn er provinciale strategische landbouwgebieden geselecteerd. Dit zijn belangrijke aaneengesloten gebieden waar de landbouwfunctie een ruimtelijke en economische drager is voor de regio. De provincie selecteert Noordoost Limburg, Haspengouw en Voeren als provinciale strategische landbouwgebieden. Binnen deze provinciale strategische landbouwgebieden kan de provincie planningsinitiatieven of andere acties nemen ter versterking van de landbouwstructuur, in afstemming met andere functies (natuur, bos, landschap, wonen, recreatie en toerisme, bedrijvigheid, ...).

Conform de uitgewerkte visie 'Meer rechtszekerheid voor de landbouw' wordt de ruimteshift ook ingezet in functie van een meer rechtszekere landbouw, door een planologische uitruil te doen tussen zonevreemde landbouw en zonevreemde natuur. Deze ruil gebeurt vanuit een geïntegreerde gebiedsgericht aanpak en heeft als doel om zowel de agrarische als de natuurlijke structuur te versterken door versnippering weg te werken en tot grotere aaneengesloten, veerkrachtige gehelen te komen. Zo draagt de provincie op een verantwoorde en duurzame wijze bij aan het behoud van voldoende rechtszeker agrarisch areaal in Limburg binnen de strategische doelstelling om het open ruimtesysteem te versterken.

Het verduidelijken van de ontwikkelingsperspectieven van landbouwbedrijven in landschappelijk waardevol agrarisch gebied kan de rechtszekerheid eveneens vergroten zonder daarbij de afstemming op de landschappelijke waarde uit het oog te verliezen. Landschappelijke integratie blijft belangrijk met aandacht voor een passend ontwerp, een doordachte inplanting en een goede materiaalkeuze.

Onder operationele doelstelling 5 'Duurzaam verankeren van landbouwbedrijfsvoering in agrarisch gebied' zijn 3 relevante acties geformuleerd.

- *Actie ER-5.1: Opstarten van gebiedsgerichte projecten voor een planologische uitwisseling tussen landbouw en natuur*
- *Actie ER-5.2: Opstarten van gebiedsgerichte projecten om knelpunten tussen landbouwbedrijfsvoering en landschappelijke waarden op te lossen*
- *Actie ER-5.3: Opmaken van provinciale RUP's in uitvoering van de gebiedsgerichte visies.*

De andere economische sectoren in de open ruimte

Hoewel toerisme en recreatie strategische en belangrijke economische troeven zijn voor Limburg, ontbreekt dit in de ruimtelijk-economische strategie. De verdere uitbouw van Limburg als toeristisch-recreatieve regio is bij uitstek een taak voor de provincie. Er zou eventueel zelfs als aparte ruimtelijke strategie rond 'vrijtijdseconomie' opgenomen kunnen worden. Het is niet duidelijk of het beleidskader 'ruimtelijke economie' ook de toeristisch-recreatieve strategische gebieden zal omvatten.

Ondanks dat het beleid en de beslissingsbevoegdheid zich niet op provinciaal niveau situeert, zou het thema van de grondstofwinningen ook aan bod kunnen komen in het Beleidsplan Ruimte Limburg, gezien dit toch een economisch belang én ruimtelijke gevolgen heeft.

Naast de landbouw, toerisme en ontginningen zijn er ook nog andere economische sectoren die zich voornamelijk situeren in de open ruimte zoals bijv. de paardensector. Ook hiervoor zou er een kader ontwikkeld kunnen worden over het omgaan met aanvragen tot het (hobbymatig) houden van paarden en alle aanhorigheden.

Door een verbreding tot het begrip 'plattelandssectoren' of 'open ruimtesectoren' kunnen verschillende (economische) activiteiten gevat worden die zich in de open ruimte situeren en er thuishoren. Dit legt ook de focus op de toekomstvisie van de open ruimte en de economische betekenis ervan, zonder te blijven steken in 'gewestplan-denken' of de tegenstellingen tussen landbouw, natuur en toerisme. Het beleidskader 'ruimtelijke economie' zou dan een onderdeel kunnen bevatten waarin de economische ontwikkeling van de open ruimte wordt behandeld.

(25, 31, 44, 48, 56)

➔ *Ondanks hun economisch belang en ruimtelijke impact, ontbreken in de ruimtelijk-economische strategie verschillende sectoren die ook in de open ruimte voorkomen, zoals toerisme, ontginningen, paarden.*

Vrijtijdseconomie is één van de onderdelen die behandeld worden in voorontwerp beleidskader 'economische ruimte'. Ten opzichte van het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg werd de selectie van toeristisch-recreatieve knooppunten bijgestuurd vanuit een duidelijk regionaal strategisch belang hebben en waarvoor de meerwaarde van behandeling op provinciaal niveau onmiskenbaar is.

Ontginningen is een Vlaamse bevoegdheid. Hierover wordt in het voorontwerp Beleidsplan Ruimte Limburg geen uitspraken gedaan.

Verpaarding is niet gekozen als speerpunt vanuit het provinciale ruimtelijk beleid. Op vlak van landbouw selecteert de provincie in het beleidskader 'economische ruimte' de provinciale strategische landbouwgebieden. Dit zijn belangrijke aaneengesloten gebieden waar de landbouwfunctie een ruimtelijke en economische drager is voor de regio.

Binnen de provinciale strategische landbouwgebieden kan de provincie planningsinitiatieven of andere acties nemen ter versterking van de landbouwstructuur, in afstemming met andere functies (natuur, bos, landschap, wonen, recreatie en toerisme, bedrijvigheid, ...). Zie acties:

- *Actie ER-5.1: Opstarten van gebiedsgerichte projecten voor een planologische uitwisseling tussen landbouw en natuur.*
- *Actie ER-5.2: Opstarten van gebiedsgerichte projecten om knelpunten tussen landbouwbedrijfsvoering en landschappelijke waarden op te lossen.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Noord-Limburg heeft sterke economische potenties (Campus-Noord, Nolimpark, Kristalpark, Bosland) en de ambitie om het 'Klaverblad Noord-Limburg' verder te ontwikkelen op de as Brainport Eindhoven-Hasselt-Genk en Antwerpen-Weert-Ruhrgebied. (12)
 - o *De stedelijke gebieden Lommel en Pelt, de regionale bedrijventerreinen Balendijk, Kristalpark, Maatheide, Testbaan Ford, Nolimpark en de Campus Noord zijn in het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' geselecteerd als provinciale economische dragers. Ze maken tevens deel uit van een groot ruimtelijk-economisch systeem nl. cluster Lommel-Pelt. De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen bepalen het huidige economisch weefsel en vormen de basis om nieuwe ontwikkelingen op te enten en strategische keuzes te maken. De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen zijn belangrijke aanknopingspunten voor de zoektocht naar 'de juiste plaats' om toekomstige bedrijvigheid in te planten. Ze komen in beeld als strategische locaties om een gepast ruimte-aanbod te creëren en economische groei te faciliteren door in te zetten op een strategische verdichting of een strategische uitbreiding.*
- Lommel is één van de belangrijkste economische groeipolen van Vlaanderen, ingebed in een omliggend (internationaal) economisch weefsel. Er is nog een aanzienlijk aanbod aan zeer goed uitgeruste en beschikbare oppervlakte aan bedrijventerreinen met een trimodale ontsluiting (auto, spoor en waterweg) en aan een toekomstige fietssnelweg. Deze strategische positie (verbinding met Haven van Antwerpen via water/spoor) kan de socio-economische structuur van de regio en de Kempische As versterken. Deze (infra)structuren bieden mogelijkheden om nieuwe knopen en plekken voor verdichting en kwalitatieve vernieuwing te laten ontstaan. Kristalpark III heeft potentie om ingezet te worden als logistieke zone met een trimodale ontsluiting en is ontworpen met ruimte voor eigen energieproductie. Vanuit Lommel wordt al decennialang de grondstof 'wit zand' ontgonnen en geëxporteerd over de hele wereld. Met het Strategisch Onderzoekscentrum Flanders Make en Ford Proving Ground speelt Lommel, als onderdeel van het stedelijk netwerk Kempische As, ook een rol als kennis- en ontwikkelingspool binnen het grensoverschrijdende kennisnetwerk ELAT (Eindhoven-Leuven-Aken triangle), vooral op vlak van innovatie in de automobieliindustrie. (50)
 - o *Zie antwoord hierboven*
- Lanaken: De Albertterminal in Lanaken heeft als spoorterminal een belangrijke rol te spelen in de economische ontwikkeling van Limburg. (24)
 - o *In het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' worden de potenties van de Albertknoop (Lanaken) om op termijn trimodale overslagmogelijkheden te ontwikkelen, aangehaald. De visie bestaat eruit om een aantrekkelijk vestigingsklimaat te creëren door het juiste aanbod op de juiste plaats te voorzien, waarbij multimodale ontsluiting een belangrijk criterium is. Ook zijn bij de operationele doelstelling OD3 ('Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties') de ruimtelijke voorwaarden van de goede bereikbaarheid en (potentie tot) multimodale ontsluiting opgenomen.*
- Heusden-Zolder: Het Circuit Zolder heeft (zeker met de toekomstige wielerpiste), naast een sportieve belevingswaarde ook een economisch potentieel binnen de vrijetijdseconomie; net als de cultuur- en erfgoedbeleving van het industrieel en cultuurhistorisch erfgoed van de mijnstreek. (28)
 - o *De sportvoorzieningen van Circuit Zolder hebben, zeker met de uitbreiding van een wielerpiste, ook een toeristische en economische waarde voor Limburg. Het beleidsdomein sport, als persoonsgebonden materie, behoort niet langer tot de bevoegdheid van de provincie. Sportvoorzieningen worden daarom niet meer geselecteerd en/of behandeld in het provinciale ruimtelijk beleid. Het Circuit Zolder behoudt ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, zowel binnen het huidige circuit als voor eventuele ruimtelijke uitbreidingen in de bestaande aangrenzende juridische recreatiegebieden. In het beleidskader 'economische ruimte' wordt slechts een gedeelte van bestaande recreatiegebied in de nabijheid van Circuit Zolder opgenomen bij de actie ER-2.1 'Opmaken van provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen voor te schrappen bedrijventerreinen en recreatiegebieden': gebied 'Bolderberg kanaal'. In dit gebied wordt een provinciale groenblauwe ader geselecteerd ter hoogte van de Voortbeek.*

- *Cultuur- en erfgoedbeleving van het industrieel en cultuurhistorisch erfgoed van de mijnstreek maakt deel uit van de toeristische ontwikkeling van het Kolenspoor. Het Kolenspoor is een ruimtelijk structurende drager voor regionale ontwikkeling en versterkt als strategisch toeristisch hefboomproject de regionale vrijetijdseconomie. Als onderdeel van het toeristisch fietsrouten netwerk is het Kolenspoor geselecteerd als een provinciale toeristisch-recreatieve drager. Provinciale toeristisch-recreatieve dragers zijn toeristisch-recreatieve domeinen of voorzieningen met een uitgesproken belang voor de toeristische uitstraling van Limburg en met een gemeentegrensoverschrijdende ligging.*
- As: Op de 'werf Stationsite' in As kan een toeristische/economische activiteit ontwikkeld worden, gekoppeld aan het Kolenspoor. (25)
 - *Het Kolenspoor is een ruimtelijk structurende drager voor regionale ontwikkeling en versterkt als strategisch toeristisch hefboomproject de regionale vrijetijdseconomie. Als onderdeel van het toeristisch fietsrouten netwerk is het Kolenspoor geselecteerd als een provinciale toeristisch-recreatieve drager. Provinciale toeristisch-recreatieve dragers zijn toeristisch-recreatieve domeinen of voorzieningen met een uitgesproken belang voor de toeristische uitstraling van Limburg en met een gemeentegrensoverschrijdende ligging.*
- Kolenspoor: Het Kolenspoor kan gezien worden als 'verbinder/connector' tussen de Limburgse incubatoren & economische hotspots. Bij de ontwikkeling van (diverse projecten op) het Kolenspoor moet wel voldoende rekening gehouden worden met de kwetsbare gebieden waar het Kolenspoor doorheen loopt (bv. Ten Haagdoornheide en De Teut). (44)
 - *Kolenspoor: zie antwoord hierboven.*
 - *De grote aaneengesloten natuurgebieden en landschappen zijn erg belangrijk voor de vrijetijdseconomie in Limburg, zeker als ze toeristisch-recreatief ontsloten zijn met allerhande onthaalinfrastructuur, wandel- en fietsroutes, randattracties, ondersteunende horeca, logies en een corporate identity. Voorbeelden zijn het Nationaal Park Hoge Kempen (NPHK), Bosland, De Wijers, Rivierpark Maasvallei, Kempenbroek, de Merode, Voerstreek en Haspengouw. Ondanks hun belang, selecteren we ze niet als provinciale toeristisch-recreatieve dragers omdat het erg uitgestrekte gebieden zijn met voornamelijk recreatief medegebruik. Ook zonder selectie worden deze gebieden erkend in de ruimtelijke structuur en ontwikkeling van de vrijetijdseconomie van Limburg.*
 - *Het Kolenspoor is geselecteerd als een provinciale groenblauwe ader (categorie 3, lijninfrastructuur, nr. 37) in het beleidskader 'open ruimteschakels'. De lijninfrastructuren zijn lineaire gebieden die de basis vormen voor een ecologische infrastructuur of de potentie hebben omwille van de uitgestrektheid en continuïteit van de lijnvorming in het bebouwd en open landschap. Ontwikkelingen aan deze lijninfrastructuren bekijkt de provincie geïntegreerd en niet louter als technisch-functionele infrastructuurele ingrepen. De provincie streeft naar win-situaties in functie van de uitbouw van een groenblauw netwerk.*
 - *Het Kolenspoor is als typerend element aangeduid binnen het Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid, binnen de landschapseenheden West-Limburgse beekvalleien, De Wijers en Hoge Kempen. Het Kolenspoor kruist verschillende natuurgebieden.*
- Noord-Limburg: Het kanaal Bocholt-Herentals biedt kansen voor de uitbouw van watergebonden bedrijvigheid in Bocholt en Pelt, mits de sluiscomplexen worden aanpast. (12, 56)
 - *In het voorontwerp beleidskader 'economische ruimte' is de visie uitgewerkt om een aantrekkelijk vestigingsklimaat te creëren door het juiste aanbod op de juiste plaats te voorzien, waarbij multimodale ontsluiting een belangrijk criterium is. Ook zijn bij de operationele doelstelling OD3 ('Creëren van een gepast ruimte-aanbod op strategische locaties') de ruimtelijke voorwaarden van de goede bereikbaarheid en (potentie tot) multimodale ontsluiting opgenomen.*

Dit geldt zeker voor de regionale bedrijventerreinen in het ruimtelijk-economisch systeem Lommel-Pelt. Het enige grote bedrijventerrein van regionale omvang in Bocholt is het oude PRB-terrein te Kaulille. Hiervoor is een herbestemming lopende via een gemeentelijk RUP (zie ook actie ER-2.1: Opmaken van provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen voor te schrappen bedrijventerreinen en recreatiegebieden). Echter, indien het kanaal gebruikt kan worden voor de ontsluiting van lokale bedrijventerreinen, zoals thv Bocholt, kan dit een meerwaarde zijn.

- Bree: Het regionaal bedrijventerrein Kanaal-Noord heeft potentie tot de ontwikkeling van een watergebonden bedrijventerrein door de Zuid-Willemsvaart. (39)
 - o *Bree is als kleinstedelijk gebied en vanwege het regionaal bedrijventerrein Kanaal-Noord geselecteerd als een provinciale economische drager. De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen bepalen het huidige economisch weefsel en vormen de basis om nieuwe ontwikkelingen op te enten en strategische keuzes te maken. De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen zijn belangrijke aanknopingspunten voor de zoektocht naar 'de juiste plaats' om toekomstige bedrijvigheid in te planten. Ze komen in beeld als strategische locaties om een gepast ruimte-aanbod te creëren en economische groei te faciliteren door in te zetten op een strategische verdichting of een strategische uitbreiding.*
 - o *Zie ook antwoord hierboven.*
- Midden-Limburg: In Houthalen-Helchteren en Heusden-Zolder wordt een strategisch project opgezet rond de 3 regionale bedrijventerreinen (Centrum-Zuid, Europark en de Schacht). (31)
 - o *De provincie is betrokken bij dit proces, vanwege het belang van deze regionale bedrijventerreinen voor de provincie. Alle 3 de bedrijventerreinen zijn geselecteerd als provinciale economische drager. De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen bepalen het huidige economisch weefsel en vormen de basis om nieuwe ontwikkelingen op te enten en strategische keuzes te maken. De provinciale economische dragers en de ruimtelijk-economische systemen zijn belangrijke aanknopingspunten voor de zoektocht naar 'de juiste plaats' om toekomstige bedrijvigheid in te planten. Ze komen in beeld als strategische locaties om een gepast ruimte-aanbod te creëren en economische groei te faciliteren door in te zetten op een strategische verdichting of een strategische uitbreiding.*

RS6 HERNIEUWBARE ENERGIE RUIMTELIJK INTEGREREN

Bijkomende windmolens

Er mogen geen bijkomende windmolens meer ingeplant worden in Limburg omwille van de negatieve effecten op mens, dier, milieu, landschap en open ruimte, landelijke dorpen en toerisme.

(10, 17, 18, 30, 34, 36, 37, 52, 54, 57)

→ *Er mogen geen bijkomende windmolens meer ingeplant worden in Limburg.*

Op 12 december 2015 is op de klimaatconferentie COP21 in Parijs afgesproken om de door de mens veroorzaakte mondiale temperatuurstijging ruim beneden de twee graden te houden ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Deze afspraak zal betekenen dat de mondiale CO2 uitstoot (en daarmee het gebruik van fossiele brandstoffen) in 2050 zo'n 90% lager dient te liggen dan de huidige waarden. België, Vlaanderen en ook Limburg hebben zich geëngageerd hierin een taak op te nemen.

Uit de studie 'EnergieAtlas Limburg' blijkt dat het Limburgs energieverbruik groter is dan de energieproductie. Ook wanneer we sterk inzetten op het beperken en optimaliseren van het energieverbruik zullen we niet kunnen instaan om onze energiebehoefte op te vangen. We zullen dus verschillende hernieuwbare energiebronnen moeten inzetten. Elektriciteitsproductie heeft in onze provincie hoofdzakelijk een potentieel bij PV-installaties (voornamelijk op daken van residentiële en niet-residentiële gebouwen) en windenergie op basis van grootschalige windturbines.

De negatieve effecten op mens, dier en milieu worden onderzocht in het project-MER (of indien noodzakelijk een plan-MER). Hiervoor steunen we op de Vlaamse wetgeving.

Ruimtelijke afwegingskaders zorgen ervoor dat hernieuwbare energie-infrastructuren voorzien worden op de aangewezen locaties met respect voor kwaliteit en eigenheid van landschap, open ruimte en de eigenheid van de omgeving. Zij bieden een concreet kader voor de ruimtelijke beoordeling van een project. Op basis van een reeks positieve en negatieve criteria worden verschillende potentiële locaties afgebakend. Zie Actie SV-10: opmaken van provinciale afwegingskaders om grootschalige hernieuwbare energievoorzieningen landschappelijk te integreren.

(On)verenigbaarheid van strategieën

Het is onduidelijk of en hoe de geplande uitbouw van windenergie kan samengaan met de strategieën van het respecteren van de ruimtelijke regionale eigenheid en het versterken van de open ruimte. De inplanting en wildgroei van windturbines, die mogelijk wordt door de bestemmingsneutraliteit, kan nefast zijn voor de versterking van de open ruimte en de eigenheid van de regio. Het principe van bestemmingsneutraliteit voor windenergie heeft een impact op de doelstelling om de Limburgse open ruimte te vrijwaren en botst met de grondredenen om de ruimte in te delen in bestemmingsgebieden met elk hun eigen functie.

De verschillende doelstellingen moeten in balans zijn. Enerzijds moet onderzocht worden in hoeverre energie-infrastructuren een plaats kunnen krijgen in de open ruimte en moet er een uitspraak gedaan worden over de huidige ontwikkelingen rond windenergie in Limburg. Anderzijds is de open ruimte waardevol voor de identiteit van Limburg en is ze een belangrijke leverancier van ecosysteemdiensten. Beiden moeten ten opzichte van elkaar afgewogen worden. Het planten van bomen/bossen en het versterken van het fysisch systeem kan meer effect hebben op het klimaat dan het ongestructureerd inplanten van windmolens.

(22, 37, 52, 54)

→ *De uitbouw van windenergie in de provincie is niet compatibel met de strategieën voor de open ruimte en de regionale ruimtelijke eigenheid.*

Het voorontwerp beleidsplan erkent dat het dat de open ruimte en de ontwikkeling van windturbines zorgvuldig tegen elkaar moeten afgewogen worden. Het is de ambitie om een omslag te bekomen naar meer hernieuwbare energie met behoud van de landschappelijke kernkwaliteiten. Het voorontwerp beleidsplan stelt een ruimtelijk afwegingskader in het vooruitzicht om hernieuwbare energie-infrastructuren op de aangewezen locatie te voorzien. Vanuit een ruimtelijk-landschappelijke afweging zal worden beoordeeld waar de specifieke ruimtelijke kenmerken en kernkwaliteiten onder druk komen te staan, welke gebieden vanuit een ruimtelijk en landschappelijk oogpunt gevrijwaard blijven van grootschalige energie-infrastructuren en welke randvoorwaarden gelden voor de overige gebieden opdat nieuwe projecten gerealiseerd kunnen worden. Zie actie SV-10: opmaken van provinciale afwegingskaders om grootschalige hernieuwbare energievoorzieningen landschappelijk te integreren.

Nood aan een bindend kader met voorwaarden

Naast het streven om het energieverbruik te verlagen, moet er ook gewerkt worden aan meer duurzame energiewinning. Maar dat betekent niet dat alle infrastructures voor hernieuwbare energie zomaar overal ingeplant kunnen worden. Energie wordt bij voorkeur opgewekt waar hij verbruikt wordt, waar geen ruimtelijke impact is en vanuit zuinig ruimtegebruik. Het faciliteren van meer mogelijkheden voor decentrale duurzame energieproductie en -gebruik, mag niet gepaard gaan met het ongebreideld innemen van vruchtbare landbouwgrond of waardevolle open ruimte. De aanwezigheid van het Economisch Netwerk Albertkanaal kan bijvoorbeeld niet betekenen dat de omliggende open ruimte en het agrarisch gebied zomaar aangesneden kunnen worden voor de uitbouw van hernieuwbare energie. Een bedachtzame inplanting is nodig.

Er zijn heel wat voorwaarden die in acht genomen moeten worden bij de ruimtelijke integratie zoals de opbrengst, het ruimtebeslag, de kritische afstand tussen energiebron en ontwikkeling/bewoning, de hinder voor de omwonenden, de planologische context (bestemmingen), het esthetische uitzicht, de ruimtelijke inpasbaarheid (ook land- en taalgrensoverschrijdend), de eigenheid van de regio en de landschappelijk-ecologische kwaliteit van de ruimte. Het beleidskader moet erop gericht zijn om de huidige/potentiële ruimtelijke conflicten te vermijden of te verminderen.

Het beleidskader moet zich ook uitspreken over de koppeling tussen ruimtelijke ontwikkeling en energie. Zal de ruimtelijke ontwikkeling gestuurd worden naar plaatsen waar energie aanwezig is (of gewonnen kan worden) of worden er energievoorzieningen ontwikkeld op plaatsen waar nu al een ruimtelijke concentratie van voorzieningen en activiteiten aanwezig zijn (kernen, bedrijventerreinen,...)? En wat doen we met gebieden die niet bediend kunnen worden door hernieuwbare energie?

De doelstelling om hernieuwbare energie ruimtelijk te integreren vraagt een globale visie en afdwingbaar beleid. Hiervoor moet een bindend beleidskader uitgewerkt worden voor inplanting van allerhande groene energievoorzieningen (kleinschalige en middelgrote windturbines, zonneparken,...). Het Windplan Limburg wordt niet gevolgd omdat het juridisch niet bindend is.

Er kan ook nagedacht worden of en hoe voorwaarden kunnen opgelegd worden aan nieuwe constructies (bijv. bedrijven), zodat deze constructief aangepast zijn aan de vereisten voor hernieuwbare energiesystemen (bijv. voldoende sterke dakconstructies voor het dragen van zonnepanelen).

Voor de uitwerking van het beleidskader moeten niet alleen de netwerkbeheerders en energieproducenten betrokken worden, maar ook bijv. onderzoekers die verbonden zijn aan universiteiten en burgerplatformen werkzaam rond die materie (bijv. Leefbare Energie Vlaanderen).

De energiesector is een sector in ontwikkeling. Er moet ingespeeld kunnen worden op de nieuwste technieken en evoluties. Het al te sterk verankeren van allerlei (technische) randvoorwaarden is niet de meest geschikte insteek. Het optimaliseren van het bestaande ruimtegebruik is wel een logische insteek.

Ook landbouwbedrijven kunnen hun bijdrage leveren aan het opwekken van hernieuwbare energie door pocketvergisters, zonnepanelen op staldaken, WKK's, biogascentrales.

(20, 22, 24, 27, 38, 44, 46, 53, 55, 57, 58)

→ *Er moet een bindend beleidskader uitgewerkt worden met duidelijke voorwaarden voor een bedachtzame inplanting en ruimtelijke integratie van hernieuwbare energie, rekening houdend met sociale, ruimtelijke en technologische aspecten en met betrokkenheid van alle mogelijke actoren.*

Zie ook antwoord hierboven.

De provincie werkt geen afzonderlijk beleidskader voor energie uit, maar neemt dit thema mee in de strategische visie. Zie strategische doelstelling 7: Duurzame energie integreren in het ruimtelijk beleid.

De provincie zal ruimtelijke afwegingskaders opmaken om grootschalige infrastructuur in te passen in de omgeving. Zie actie SV-10: opmaken van provinciale afwegingskaders om grootschalige hernieuwbare energievoorzieningen landschappelijk te integreren. Afhankelijk van nieuwe evoluties en technologieën voor de opwekking van duurzame energie, kunnen de afwegingskaders bijgestuurd of uitgebreid worden, toegepast op de nieuwe technologie.

De negatieve effecten op mens, dier en milieu worden onderzocht in het project-MER (of indien noodzakelijk een plan-MER). Hiervoor steunen we op de Vlaamse wetgeving.

In de strategische visie van het voorontwerp beleidsplan is een actie opgenomen om instrumenten te ontwikkelen om de ruimtelijke visie van het beleidsplan door te vertalen naar de vergunningverlening. Zie actie SV-11: Ontwikkelen van instrumenten om de ruimtelijke visie van het beleidsplan door te vertalen naar de vergunningverlening.

De provincie volgt de officiële procedure tot opmaak van een provinciaal beleidsplan ruimte van het besluit van de Vlaamse Regering 30/03/2018 artikel 19 t.e.m. artikel 35. De VCRO voorziet in de procedure een aantal inspraak- en participatiemomenten, waar alle burgers en actoren, en dus ook de energiesector, hun inbreng kunnen doen.

De provincie neemt de potenties voor energie mee in het onderzoek naar het verhogen van het ruimtelijk rendement, de duurzaamheid en de omgevingskwaliteit op goed gelegen bedrijventerreinen. De provincie zal gebiedsgericht, en gebaseerd op de lokale verbruiks- en opwekkingsgegevens, onderzoeken hoe bedrijventerreinen energetisch kunnen worden geoptimaliseerd. Zie actie ER – 4.2: Opmaken van provinciale RUP's om het ruimtelijk en energetisch rendement of de ruimtelijke kwaliteit op bedrijventerreinen te verhogen.

Plan-MER

Voor de inplanting van (gewestgrensoverschrijdende) windmolens of -parken moet een globale plan-MER opgemaakt worden (incl. alternatievenonderzoek), conform de geldende regelgeving. Opgesplitste vergunningsaanvragen om de opmaak van plan- of project-MER's te omzeilen kunnen niet. Dit is niet wettelijk (zoals al gebleken in Wallonië met het arrest D'Oultremont) en hiermee wordt de milieu- en gezondheidsbescherming van de burger teniet gedaan. Het Vlaamse wettelijk kader vertoont mankementen ten opzichte van de Europese milieuriichtlijnen of gangbare internationale normen, zoals de minimumafstand tot bewoning.

Het plan-MER bij het Beleidsplan Ruimte Limburg moet de milieueffecten onderzoeken van de ontwikkeling van windparken in het zuiden van de provincie, meer bepaald de voorziene inplanting/wildgroei van een groot aantal (78) windmolens in de omgeving van Tongeren-Riemst-Bassenge-Juprelle. Hierbij moet (ev. gewestgrensoverschrijdend) onderzoek, inclusief nulmeting, gebeuren naar o.a.:

- de economische lokale belangen van het ruraal toerisme en de negatieve impact van de inplanting van industriële windparken hierop;
- de gevolgen van alle seismische trillingen voor de Europees beschermde mergelgroeven;
- de gevolgen van geluid, luchtturbulentie, signaalverlichting, elektromagnetische velden voor de Natura 2000 beschermde habitatgebieden en -soorten (vliegende fauna);
- de gevolgen van alle mogelijke emissies op de totale fauna;
- de fysieke en psychologische impact op de mens (gezondheidsrisico's, minimumafstand,...);
- sociale en economische gevolgen aller aard (waardevermindering onroerend goed, onverkoopbaarheid panden, compensatiemogelijkheden, kosten/batenanalyse);
- de totale milieu-impact (Life Cycle Analyses);
- randeffecten op het elektriciteitsnet (netverzwaringen, inpassingsverliezen, rendementsverliezen,...);
- impactverhoging door cumulatieve effecten van storende milieueffecten (autosnelweg, plaatselijk wegverkeer, luchtverkeer, schaalvergroting binnen de landbouw, uitbreiding van industrie);
- stikstofgevolgen door de implementatie van windenergie en andere mogelijke deposities van schadelijke stoffen (smeermiddelen, stof door erosie van windturbinebladen, vervuiling grondwater, verliezen van broeikasgas SF6,...).

Er zijn heel wat argumenten om te twifelen aan het economisch nut, het algemeen belang en de effectiviteit van windparken in relatie tot de Europese milieu en -klimaatopdracht. Het maatschappelijk belang van windenergie in Limburg moet gefundeerd worden op correcte feiten en objectieve cijfers uit degelijk en actueel milieuonderzoek (incl. Social Impact Assessment). De vraag of er nog ruimte is voor de ontwikkeling van grootschalige windenergie in Limburg en of dit wenselijk is moet beantwoord worden binnen de plan-milieueffectrapportage. Tot die resultaten bekend zijn en er zonder twijfel wetenschappelijk bewezen is dat er geen aanzienlijke onaanvaardbare milieuschade kán optreden, mogen er, omwille van het voorzorgsprincipe, geen voorafnames gebeuren wat betreft beleidsuitspraken omtrent windmolens en mogen er ondertussen geen windmolens meer vergund worden.

(37, 52, 54)

➔ *De impact van de inplanting van windmolens moet grondig onderzocht worden in een plan-MER.*

Bij de opmaak en de uitwerking van het Beleidsplan Ruimte Limburg zal de geldende wetgeving over de MER-procedures gevolgd worden.

Mogelijkheden voor collectieve en individuele initiatieven

Alle mogelijkheden voor collectieve initiatieven voor hernieuwbare energie moeten open gelaten worden om dit op het terrein mogelijk te maken. Daarnaast moet er ook een sterkere financiële trigger komen voor de individuele burgers in de energietransitie. Er moet meer ondersteuning zijn voor het opzetten van lokale coöperatieve initiatieven rond hernieuwbare energie die de individuele burger aanzetten tot transitie.

De transitie van groene energie moet ten dienste staan van alle inwoners. De sociale dimensie van het energievraagstuk is belangrijk. Er moet voldoende aandacht zijn voor de zwakkeren uit de samenleving en uitdagingen als 'energiearmoede' mogen niet uit de weg gegaan worden. Bij het nemen van energiezuinige maatregelen, bijvoorbeeld in de tuinvijken, moet rekening gehouden worden met erfgoedwaarde en het specifieke socio-economisch profiel van de inwoners.

(27, 49, 51, 55)

→ *De energietransitie moet gefaciliteerd worden op collectief en individueel vlak, met aandacht voor de sociale dimensie.*

In het voorontwerp beleidsplan worden de visie en acties opgenomen om de energietransitie ruimtelijk mogelijk te maken. Ruimtelijke beleidsplannen zijn steeds gericht op het algemeen belang.

Vanuit het provinciaal ruimtelijk beleid is er geen intentie om subsidies voor individuele burgers of lokale coöperatieve initiatieven te voorzien. Deze taak wordt reeds opgenomen door de Vlaamse Overheid.

Ondersteuning van lokale besturen

Het beoordelingskader 'ruimte voor energie' kan een handige tool zijn voor de lokale overheden bij het in praktijk brengen van een passend energiemodel op wijk- en gemeentelijk niveau. In deze ontwikkeling van hernieuwbare energiesystemen, is ondersteuning van de gemeenten noodzakelijk door technische kennis en projectbegeleiding. Het is belangrijk dat lokale projecten rond ruimtelijke energiestrategieën provinciale steun krijgen. Het opzetten en uitbouwen van dergelijke strategieën kan gebeuren vanuit de bestaande incubatoren zoals Greenville.

(25, 31)

→ *Er is ondersteuning nodig voor lokale besturen bij het uitbouwen van lokale ruimtelijke energiestrategieën.*

De provincie wil de gemeenten ondersteunen in hun acties tot de kwalitatieve ruimtelijke verbetering van lokale bedrijventerreinen (zie actie ER-4.4).

De provincie biedt via de burgemeesterconvenant en de acties van de dienst Milieu en Klimaat ondersteuning aan gemeenten om de energietransitie te vergemakkelijken.

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Noord-Limburg: De potenties naar geothermie (warmtewinning) in het noorden van de provincie moeten verder onderzocht worden. Daarbij moet er nagedacht worden of het eventuele overaanbod aan hernieuwbare energie in Noord-Limburg/Lommel niet gevaloriseerd kan worden. (8, 49)
 - o *De diepe geothermie in Noord-Limburg is momenteel nog te immatuur om mee te nemen in een ruimtelijke energiestrategie. Momenteel wordt de potentie van de diepe aardwarmte technisch onderzocht. Nieuwe evoluties en technologieën, zoals diepe geothermie, potenties van waterstof, evoluties in opslag, ... kunnen de afwegingskaders bijsturen of uitbreiden.*

- Noord-Limburg: De verouderde radar van de militaire luchthaven in Kleine-Brogel zet een rem op initiatieven rond hernieuwbare energie (windmolens) in Noord-Limburg. (8)
 - o *Bij de inplanting van windturbines moeten randvoorwaarden zoals de veiligheidsbeperkingen rond de radar van de militaire luchthaven in Kleine-Brogel meenemen. Het provinciebestuur heeft echter geen bevoegdheid om de investeringen van defensie te sturen en zo impact te hebben op het al dan niet vernieuwen van de radar van de militaire luchthaven van Kleine-Brogel. Ook in ruimtelijke planning bestaan geen instrumenten om hiervoor sturend op te treden. Technische evoluties, zoals de beperkende randvoorwaarden, worden opgevolgd en kunnen de afwegingskaders bijsturen.*

ALGEMENE REACTIE OP DE INSPRAAKREACTIES

Veel inspraakreacties handelen over het feit dat de gebiedsgerichte lokale impact van de ruimtelijke strategieën en de (juridische) draagwijdte van het Beleidsplan Ruimte Limburg nog onduidelijk en onvoldoende uitgewerkt is. Er worden heel wat vragen gesteld over de rol en acties die de provincie zal opnemen in de uitvoering van de ruimtelijke visie en doelstellingen en wat verwacht wordt van de lokale besturen.

De regelgeving over ruimtelijke beleidsplanning bepaalt dat een conceptnota, als eerste stap in het proces, de ambitie van de provincie kernachtig moet weergeven en een debat over de ruimtelijke ontwikkeling op hoofdlijnen mogelijk moet maken. Dat in deze fase nog niet alles helemaal en duidelijk uitgeklaard is, is inherent aan het proces.

De talrijke inspraakreacties leveren heel wat nuttige inzichten en waardevolle input. Ze worden als aandachtspunten in overweging genomen in het verdere proces, zowel bij de verfijning van de strategische visie als bij de uitwerking van de beleidskaders. Dit helpt om het Beleidsplan Ruimte Limburg te onderbouwen en het draagvlak ervoor te vergroten.

Er wordt in de mate van het mogelijke rekening gehouden met de inspraakreacties. Maar het is niet mogelijk om aan alle inspraakreacties tegemoet te komen. Zo zijn er bijvoorbeeld een aantal inhoudelijk tegenstrijdige inspraakreacties ingebracht, zoals over het beleid van de open ruimte waar er een tegenstelling merkbaar is tussen enerzijds een integrale benadering met een sterke verweving van activiteiten en anderzijds een eerder sectorale benadering met een scheiding van functies (natuur vs. landbouw). Het is onmogelijk om volledig aan beide invalshoeken tegemoet te komen.

Daarnaast spelen er ook een aantal contextuele omstandigheden, waardoor de provincie niet alle verwachtingen kan invullen die in de publieke raadpleging uitgesproken zijn:

- Het Beleidsplan Ruimte Limburg zal zich moeten inpassen in een aantal Vlaamse beleidslijnen op het vlak van ruimtelijke ontwikkeling, open ruimte, energie, mobiliteit,... Zoals het ontwikkelingsbeleid op basis van knooppuntwaarde en voorzieningenniveau, het maximaal vrijwaren van de open ruimte, het streven naar meer hernieuwbare energiewinning, de inzet op duurzame vervoersmodi,... Dat impliceert dat niet alle opties open liggen. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen geeft de algemene ruimtelijke ontwikkelingsprincipes aan waarbinnen de provincie moet werken.
- De bevoegdheden en de budgettaire ruimte van de provincie zijn begrensd. Voor een aantal voorgestelde maatregelen is de provincie sterk afhankelijk van de Vlaamse overheid, bijvoorbeeld voor het aanpassen van de regelgeving (rond zonevreemdheid of flexibele bestemmingswijzigingen), voor het instrumentarium en de financiële middelen (ingrepen in juridische voorraad en planschaderegelingen), voor fiscale bijstellingen (gemeentefinanciering), voor de inhoudsbepaling van het plan-MER,...
- De ruimtelijke ordening is gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen worden. Dit overstijgt een sectorale benadering en zal keuzes vergen.

Inspraak en betrokkenheid zijn voor de provincie belangrijk en worden ook in de verdere procedure voorzien. Er zijn zowel formele inspraakmomenten als informele overleggronden met gemeenten, Vlaanderen en verschillende stakeholders.

Naarmate het proces vordert, wordt het beleid verder inhoudelijk geconcretiseerd en gedetailleerd. Dit gebeurt door de uitwerking van de strategische visie voor de hele provincie, de gebiedsgerichte doorvertaling ervan en de opmaak van de verschillende beleidskaders. Hierin worden operationele doelstellingen, acties en maatregelen zo duidelijk en concreet mogelijk geformuleerd. De beleidskaders geven ook aan welke samenwerkingen nodig zijn om de visie te realiseren. Ieder beleidskader volgt een eigen traject, waarbij

participatie van experts en stakeholders is voorzien. Onderlinge afstemming tussen de beleidskaders gebeurt intern en systematisch doorheen het proces.

De provincie volgt de lopende, relevante beleidsplanningsprocessen op om de goede afstemming van/met het Beleidsplan Ruimte Limburg te bewaken. De provincie is formeel betrokken in de procedure tot opmaak van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen en de gemeentelijke beleidsplannen. Omwille van de grensoverschrijdende belangen in Limburg, is er ook aandacht voor aangrenzende beleidsplannen buiten de provincie (andere Vlaamse provincies, Omgevingsplannen aan Nederlandse zijde).

Het Beleidsplan Ruimte Limburg op zich zal niet volstaan om een antwoord te bieden op alle uitdagingen of om de geformuleerde ambitie te realiseren. Het ruimtelijk beleidsplan wil strategisch inzetten op die thema's die gebaat zijn bij een regionale aanpak en waar de provincie, sturing aan kan/wil geven, als partner van de gemeenten. De provincie kan ook onmogelijk alleen de toekomstvisie voor Limburg waarmaken. Er is vooral een flankerend beleid vanuit Vlaanderen noodzakelijk (regelgeving, instrumenten, budgetten, fiscaliteit, sensibilisering). Daarnaast hebben de gemeenten ook hun rol, verantwoordelijkheid en autonomie in de uitvoering van het ruimtelijk beleid op het terrein. De aanpak van de mobiliteit in Limburg zal voornamelijk gebeuren in de schoot van de Vervoerregioraad Limburg door de opmaak van een openbaar vervoersplan en een regionaal mobiliteitsplan voor Limburg.

Die verdere concretisering zal dus ook meer duidelijkheid brengen over de gevolgen en afdwingbaarheid van het Beleidsplan Ruimte Limburg en over de rol van de provincie t.a.v. de lokale besturen en bovenlokale samenwerkingen. Maar de provincie moet hierbij rekening houden met zowel haar bevoegdheden als haar budgettaire en juridische mogelijkheden en restricties.